

ACENTENİN SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAYNAĞI, KONUSU VE SÜRESİ

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1378871>

Dr. Öğr. Üyesi Hediye BAHAR SAYIN*

Öz

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 102 ilâ 123 üncü maddelerinde acente düzenlenmektedir. TTK ve acentelik sözleşmesi gereği acente, faaliyetini yerine getirirken pek çok borç ve yükümlülük altındadır. Bu yükümlülüklerin bazıları TTK'da açık şekilde düzenlenmiştir. Ancak TTK'da acentenin sır saklama yükümlülüğü açık şekilde düzenlenmemiştir. Sır, gizli kalması sahibine menfaat sağlayan, sahibinin başkaları tarafından öğrenilmesini istemediği bilgidir. Sır sahibinin sır üzerinde maddi ve manevi menfaati olması sebebiyle, tacir yardımcılarında biri olan acentenin müvekkili ile ilişkisinde sır saklama yükümlülüğünün mevcut olup olmadığı ve mevcut ise bu yükümlülüğün hukuki kaynağının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu makalede; acentenin sır saklama yükümlülüğünün hukuki kaynağı, yükümlülikle bağlantılı düzenlemeler, yükümlülüğün konusu ve süresi belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sır, Acente, Müvekkil, Acentelik Sözleşmesi, Menfaat

SOURCE, SUBJECT AND DURATION OF THE AGENT'S CONFIDENTIALITY OBLIGATION

(Research Article)

Abstract

Articles 102 to 123 of the Turkish Commercial Code No. 6102 (TCC) regulate the agency. Pursuant to the TCC and the agency agreement, the agent

* Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Eskişehir (hediye@anadolu.edu.tr) ORCID: 0000-0001-5175-8987 (Gönderim Tarihi: 20.10.2023-Kabul Tarihi: 08.12.2023) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

is under many debts and obligations while performing its activities. However, the TCC does not explicitly regulate the confidentiality obligation of the agent. A secret is the information, the confidentiality of which benefits the owner and which the owner does not want to be learnt by others. Since the owner of the secret has a material and moral interest in the secret, it is necessary to determine whether the agent, who is one of the merchant assistants, has a confidentiality obligation in its relationship with its client, and if so, its legal source. In this article; the legal source of the confidentiality obligation of the agent, the regulations related to the obligation, the subject and duration of the obligation are tried to be determined.

Keywords

Secret, Acent, Client, Agency contract, Benefit

GİRİŞ

Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 102/1 gereği acente; ticari temsilci, ticari vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi işletmeye bağlı bir hukuki konuma sahip olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticari işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimsedir. Acente ile müvekkil arasında bir sözleşme ilişkisi mevcut olup bu ilişki süreklilik arz eder. Kendisine tacir tarafından verilen yetki kapsamında acente, işletmeyi ilgilendiren sözleşmelere aracılık eder veya ticari işletmeyi ilgilendiren sözleşmeleri bizzat yapar¹.

Bir ticari işletmeye ilişkin sözleşmelerin yapılmasına aracılık eden veya tacir adına sözleşme akdeden acentenin acentelik sözleşmesinden kaynaklanan çeşitli hak ve borçları söz konusudur. TTK'da da acentenin çeşitli hak ve borçlarına yer verilmektedir. Acente ücret talep etme (TTK m. 113), bilgi verilmesini isteme (TTK m. 116/2), olağanüstü masrafların verilmesini isteme (TTK m. 117, 118) ve hapis hakkına (TTK m. 119) sahiptir. Bunun karşın acente; müvekkilin işlerini görme, menfaatlerini koruma (TTK m. 109), bilgi verme (TTK m. 105, 110/1), verilen talimata uygun hareket etme (TTK m. 110/2), önleyici tedbirler alma (TTK m. 111), müvekkile ait parayı zamanında ödeme (TTK m. 112) ve rekabet etmeme (TTK m. 104) borcu altındadır. TTK'da söz konusu borç ve yükümlülükler kapsamında acentenin sır saklama yükümlülüğü açık şekilde düzenlenmemektedir. Ancak doktrinde acentenin sır saklama yükümlülüğünün olduğu kabul edilmektedir². Bu çalışma kapsamında öncelikle sır kavramı incelenecek, acentenin sır saklama yükümlülüğünün hukuki kaynağı hususunda sır saklama yükümlülüğüne ilişkin mevzuatta yer alan düzenlemeler değerlendirilecek ardından acentenin bu yükümlülüğünün konusu ve süresi incelenecektir.

¹ **Kayıhan**, Şaban: Ticari İşletme Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 271.

² **Dönmez**, Onur: Acente Sözleşmelerinden Doğan Hak ve Borçlar, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 50; **Narbay**, Şafak/**Güllüce**, Muhammet Ali: "Türk Hukukunda Sigorta Acenteleri", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, 2016, s. 1992; **Ülgen**, Hüseyin/**Helvacı**, Mehmet/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, N. Fusun: Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, Vedat Kitapevi, İstanbul 2019, 854.

I. SIR KAVRAMI, SIR TÜRLERİ VE SIRRIN ÖNEMİ

A. Sır Kavramı

Sır genel olarak, varlığı veya bazı yönleri gizli tutulan şeydir³. “Sır” kavramının mevzuatta net bir tanımı yapılmadığı gibi doktrinde üzerinde birlik olunan bir tanım da bulunmamaktadır⁴. Sır çok boyutlu ve çeşitli unsurları bünyesinde barındıran bir kavram olduğu için tanım vermekten kaçınılmaktadır. Sırrın doktrinde genel kabul gören unsurları ise bilginin gizli olması, sır sahibinin sırrı gizli tutma iradesinin olması, sır sahibinin sırrın gizli tutulmasında yararının olması ve bilginin gerçek olmasıdır⁵.

B. Sır Türleri

Gerek mevzuatta gerek doktrinde sır kavramı ile bağlantılı olarak ticari sır, iş sırrı, meslek sırrı, müşteri sırrı, işletme sırrı, fabrika sırrı gibi pek çok kavram bulunmaktadır. Acentenin saklamakla yükümlü olduğu sırrın belirlenebilmesi için sır türlerinin konu çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

³ TDK Sözlüğü <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20.3.2023).

⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Bağrıaçık**, Safiye Nur: Üretim ve İş Sırlarının Korunması (Özellikle Haksız Rekabet Hukuku Açısından) XII Levha, İstanbul 2017, s. 7-13; **Çiftcioğlu**, Cengiz Topel: Sırrın Korunması Boyutuyla Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrının Açıklanması Suçu, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 36-41; **Kaya**, İlknur: Banka Hukukunda Müşteri Sırrını Saklama Yükümlülüğü (Fransız İsviçre Ve Türk Hukukunda), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Tezi, Eskişehir 2019, s. 4-7; **Bağrıaçık**, s. 7-13.

⁵ **Aksoy**, Muhammed Ramazan: Vekâlet Sözleşmesinde Vekilin Sır Saklama Yükümlülüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 117-124; **Bağrıaçık**, s. 8-13; **Başer Doğan**, Zehra: Türk ve Alman Hukukunda Anonim Şirketlerde Denetçinin Sır Saklama Yükümlülüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 79; **Çiftcioğlu**, s. 36-42; **Ekinci**, Akın: Bankacılık Mevzuatı Kapsamında Banka ve Müşteri Sırrı, Bankacılar Dergisi, S. 63, Y. 2007, s. 53; **Gürbüz Usluel**, Aslı E.: Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 11; **Kaya**, *Müşteri Sırrı*, s. 4-7; **Kaya**, Arslan: “4982 Sayılı Kanun Kapsamında Bilgi Edinme Hakkının Sınırlarından Olan Ticari Sır ve Fikir ve Sanat Eserleri”, Türkiye Barolar Birliği Bilgi Edinme Hakkı Paneli, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 2004, s. 133; **Kandırhaoğlu**, Pınar Çağla: Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü, 1. Baskı, XII Levha Yayınevi, İstanbul 2011, s. 73; **Karshoğlu**, Hasan: Ticari Sırrın Kapsamı Hukuki Niteliği ve Haksız Rekabet Hukuku Kapsamında Korunması, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 27-30.

1. Ticari Sır

Ticari sır⁶, yoğun emek sonucu oluşan bilgi olduğu için bu sırrın korunması önem arz etmektedir. Bu da ancak ticari sırrın kapsamının belirlenmesi ile gerçekleşebilmektedir. Ancak ticari sırrı kapsamlı şekilde tanımlamak zordur. Mevzuatta ticari sır ile ilişkin bazı tanımların yapıldığı görülmektedir. 2008 tarihli Ticari Sır Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Hakkında Kanun Tasarısı m. 2/a'ya göre ticari sır, “Bir ticarî işletme veya şirketin faaliyet alanı ile ilgili yalnızca belirli sayıdaki mensupları ve diğer görevlileri tarafından bilinen, elde edilebilen, özellikle rakipleri tarafından öğrenilmesi halinde zarar görme ihtimali bulunan ve üçüncü kişilere ve kamuya açıklanmaması gereken, işletme ve şirketin ekonomik hayattaki başarı ve verimliliği için büyük önemi bulunan; iç kuruluş yapısı ve organizasyonu, malî, iktisadî, kredi ve nakit durumu, araştırma ve geliştirme çalışmaları, faaliyet stratejisi, hammadde kaynakları, imalatının teknik özellikleri, fiyatlandırma politikaları, pazarlama taktikleri ve masrafları, pazar payları, toptancı ve perakendeci müşteri potansiyeli ve ağları, izne tâbi veya tâbi olmayan sözleşme bağlantılarına ilişkin veya bu gibi bilgi ve belgeleri ifade etmektedir”⁷. Rekabet Kurumu tarafından yayımlanan Dosyaya Giriş Hakkının Düzenlenmesine ve Ticari Sırların Korunmasına İlişkin Tebliğ⁸ md. 12'ye göre ise “Ticari sır; teşebbüslerin faaliyet alanları ile ilgili olan ve gizli tutma iradesine sahip oldukları, yalnızca belirli ve kısıtlı bir kesim tarafından bilinen ve elde edilebilen, başta rakipleri olmak üzere üçüncü kişilere ve kamuya açıklanması halinde ilgili teşebbüsün ciddi zarar görme ihtimali⁹ bulunan her türlü bilgi ve belgedir.” Yargıtay ise haksız rekabet kaynaklı bir uyuşmazlıkta ticari sırrı; “gerçek ya da tüzel kişi tacire, rakiplerine karşı ekonomik anlamda menfaat sağlayan, sır olarak saklanan ve gizli kalması için gerekli önlemlerin sahibi tarafından alındığı bilgi” olarak tanım-

⁶ Bir bilgiyi ticari sır olarak nitelendirmenin en önemli sonucu bu bilgilerin “ticari sır” olarak koruma altına alınmasıdır. Ticari sırrın korunması, sır sahibinin menfaatinin korunmasına hizmet eder. Sır sahibinin “sırrın ekonomik olarak korunan haklı bir menfaat” olmasından kaynaklı koruma talep etme hakkı mevcuttur. **Karşoğlu**, s. 121.

⁷ Tanımın geniş kapsamından yola çıkarak işletmeler veya şirketler için önemli olan bilgilerin korunması ve ticari yaşamda güvenliğin sağlanmasının hedeflediği söylenebilir.

⁸ 18.04.2010 tarih ve 27556 sayılı RG.

⁹ Temel kıstas olarak sırrın açıklanmasında sır sahibinin zarar görme ihtimalinin bulunması değil, sır sahibinin sırrın gizli kalmasında menfaatinin bulunmasının esas alınması konusundaki eleştiri için bkz. **Sulu**, Muhammed: Ticari Sırların Korunması, 3. Baskı, XII Levha, İstanbul 2020, s. 11. Aksi görüş için bkz. **Saatcioğlu**, Onur Can: Kanunlar İhtilafı Hukukunda Ticari Sırların İhlâli. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı, Ankara 2017, s. 8.

lamaktadır. Yine haksız rekabet ilkeleri de göz önünde bulundurularak bir başka tanım olarak ticari sır; “Tacirin ticari faaliyetleri esnasında kullandığı, aynı olanağa sahip olmayan veya kullanamayan rakiplerine karşı kendisi için avantaj teşkil eden herhangi bir formül, düzen, model vs. toplam bilgiler” şeklinde ifade etmektedir¹⁰.

Ticari sırrın kapsamını belirlemek zor olsa da doktrinde de ticari sırra ilişkin çeşitli tanımlar verildiği görülmektedir. Doktrinde yapılan bir tanıma göre, ticari sır “bağımsız ekonomik bir değeri olan veya iktisadi faaliyetlerde sahibi lehine bir rekabet avantajı sağlayan, aleni olmayan (sadece sınırlı bir çevrede bilinen) ve sahibinin gizli kalmasını istediği her türlü bilgi”dir¹¹. Diğer bir tanıma göre ise ticari sır, “herkes tarafından bilinmeyen ve araştırılamayan bağımsız ekonomik değeri olan bilgidir”¹². Bir diğer tanıma göre ise ticari sır, “ticari işletme ve şirketin faal olduğu alanla ilgili olarak belli sayıdaki mensupça bilinen, rakiplerince bilinmemesi ve kamuya açıklanması gereken, işletme başarısı için gerekli olan bilgidir”¹³.

Ticari sır kapsamında verilecek örnekler de kavramın somutlaşmasına katkı sunmaktadır. Bu kapsamda, işletme ekonomisini ilgilendiren teknik, ticari, yenilikçi bilgiler de dahil, satış-pazarlama stratejilerine ilişkin bilgiler, işletmenin müşteri çevresi¹⁴, stok bilgisi, kazanç bilgisi, iş yazışmaları¹⁵, acente ile ilişkileri, işletme sahibinin kişisel kabiliyet ve karakteri¹⁶, müşteri listeleri¹⁷, mal, hammadde kredi kaynakları, bilgisayar program kodları¹⁸,

¹⁰ Yargıtay 23. Hukuk Dairesi T. 21.10.2019 E. 2016/6958 K. 2019/4349; Yine bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi T. 02.06.2005 E. 2004/7827, K. 2005/5755 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10.05.2023)

¹¹ **Bilge**, Mehmet Emin: Ticari Sırların Korunması, 2. Bası, Asil Yayın, Ankara 2005, s. 5; **Kandırhaloğlu**, s. 78.

¹² **Uşan**, M. Fatih: İş Hukukunda İş Sırrının Korunması (Sır Saklama ve Rekabet Yasağı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 25.

¹³ **Turanboy**, Asuman: “Ticari Sır”, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Turhan Yayınevi, Ankara 2006, s. 368.

¹⁴ **Bilge**, s. 7-8; **Karaahmetoğlu**, Atanur: “İş Sırrı ve Ticari Sır Bağlamında Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Rekabet Yasağına Aykırılıktan Doğan Sorumluluğu”, Prof. Dr. M. Fatih Uşan’a Dekanlıkta 10. Yıl Anısına Teşekkür Armağanı, YBHD, Sayı 2, 2022, s. 1302.

¹⁵ **Bilge**, s. 5-6; **Gürbüz Usluel**, s. 27-28.

¹⁶ **Yeşiltepe**, Salih Önder: “Ticari Sır-İş Sırrı” Doç. Dr. Mehmet Somer’e Armağan, Beta Yayınevi, İstanbul 2006, s. 409-410.

¹⁷ Globalleşen dünyada rekabet etmede önem arz eden husus sadece ucuz ve kaliteli mal ve hizmet üretmek değil, arz edilen ürün ve hizmetlerin hitap ettiği müşteri çevresine ulaşabilmektir. Bu sebeple, belirli bir emekle müşteri çevresi elde eden tacir bu çevrenin

pazar payı, sözleşme bağlantıları, işletmenin yönetim, dağıtım, üretim açısından ortaya koyduğu teknik ticari bilgi ve tecrübe sır olarak değerlendirilir¹⁹. Bu bağlamda, ticari sır mutlaka yüksek teknolojiye ilişkin bilgi değildir²⁰. Ayrıca sadece olumlu bilgiler değil, terk edilmiş teknik çözüm, başarısız girişimler konusundaki olumsuz bilgiler de ticari sır kapsamındadır²¹.

Sonuç olarak mevzuattaki düzenlemeler, doktrin, yargı kararları ve örnekler ışığında ticari sırrın unsurları şu şekilde sıralanabilir: Öncelikle ticari sırrın, sırrın unsurlarını taşıması gerekir. Bunlar ayırt edilebilir nitelikte bir bilginin olması, bilginin aleniyet kazanmamış olması, sır sahibinin bilginin saklanması konusunda subjektif iradesinin ve menfaatinin bulunmasıdır²². Sırta ticari niteliğini veren husus ise sırrın tacirin ticari işletmesi ile ilgili olması, ticari nitelik ve ekonomik değer taşımasıdır²³.

2. İş Sırrı

İş sırrı; işletme ile ilgili sınırlı bir çevre tarafından bilinen, başkaları tarafından kolaylıkla öğrenilemeyecek, saklı kalmasında işverenin haklı bir menfaate sahip bulunduğu ve işverence saklı kalması istenen olguları ifade

---

başkaları tarafından öğrenilmesini istemez ve müşteri listeleri ticari sır olma niteliği taşır. **Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 28. Bası, Ankara 2022, s. 360; **Aksoy**, s. 381; **Uşan**, s. 39.

¹⁸ **Sulu**, s. 12; **Kaya**, *Müşteri Sırrı*, s. 108-109.

¹⁹ **Kaya**, Arslan: Ticaret Kanunu Şerhi I. Kitap Ticari İşletme Yedinci Kısım Acentelik (TTK m. 102-123), 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2016, s. 117, dpn. 117; **Kaya**, Mustafa İsmail: Acentelik Hukuku, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 109; **Kaplan**, İbrahim: Ticari Sır, Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Kavramları, Prof. Dr. Rıza Ayhan'a Armağan C. I, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 285; **Yeşiltepe**, s. 409.

²⁰ **Saatcioğlu**, s. 8.

²¹ **Sulu**, s. 13.

²² **Bilge**, s. 16-32; **Çiftcioğlu**, s. 120-122; **Karaahmetoğlu**, s. 1303; **Kandırhaoğlu**, s. 75-77; **Usluel Gürbüz**, s. 42-45; **Uşan**, s. 33; **Seçer**, Tuğçem: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Vekilin Vekâlet Sözleşmesi Kapsamında Sır Saklama Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün Ticari Sır Bakımından Değerlendirilmesi, Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 2022, s. 160.

²³ **Bilge**, s. 18; **Kandırhaoğlu**, s. 78. Sırrın diğer unsurlar yanında bağımsız ekonomik değer taşıması gerektiği hususunda bkz. **Bağrıaçık**, s. 43; **Bilge**, s. 18; **Sulu**, 18-20; **Karshoğlu**, s. 62; **Sorkun**, Ahmet Furkan: Tacir Yardımcıları İle Akdedilen Rekabet Yasağı Anlaşmaları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 39-40; **Uşan**, s. 25. Ticari sırrın bağımsız ekonomik değer taşıması yanında bilginin kullanılıyor olması unsuru için bkz. **Gürbüz Usluel**, 40, 42. Ticari sırrın rekabet avantajı sağlaması gerektiği hususunda bkz. **Turanboy**, s. 368; **Sulu**, s. 12.

eder²⁴. Başka bir deyişle; iş ve iş yeri ile ilgili olan, üçüncü kişiler tarafından bilinmeyen, ancak iş yerinde çalışan kişi veya kişilerce bilinen, işverenin de saklı kalmasında yarar gördüğü, kolay yollarla öğrenilemeyen bilgidir²⁵. İş sırrı daha çok iş hukukunda kullanılan bir kavram olup işçinin saklaması gereken bilgileri, iş ve iş yeriyle ilgili her türlü gizli bilgiyi, üretim ve ticari sırları içerir²⁶. Bu bağlamda iş sırrı, ticari sırrı ve üretim sırrını içine alan geniş bir kavramdır. Bu kapsamda; ekonomik değeri olmadığı için ticari sır olarak nitelendirilmeyen bazı bilgiler, iş sırrı kapsamına girebilmektedir²⁷. Doktrinde, ticari sır veya üretim sırrı niteliği taşımayan ancak gizli tutulmasında işverenin haklı menfaatinin olduğu hallerde işverenin kişisel, mali ve ailevi tüm bilgilerinin iş sırrı olarak kabul edilebileceği de belirtilmektedir²⁸.

İş sırrı kavramı ayrıca “üretim ve iş sırrı” ifadesi ile TTK’da haksız rekabet düzenlemeleri kapsamında da yer almaktadır (TTK m. 55/I, b-3, d)²⁹. Üretim sırrı, bir malın üretilmesi için gereken teknik bilgiyi ifade eder³⁰. Üretim sırrının teknik yönü ağır basar ve üretim teknikleri, makine ve teçhizatla ilişkin bilgiler içerir³¹. Üretime ilişkin usul ve esaslar, yeni üretim yöntemleri, matematiksel/teknik çizelge ve modeller, stok bilgileri, personel yapısı bu kapsamdadır³². Hüküm kapsamındaki iş sırrı ise işletme açısından önem taşıyan bilgilerin toplamından oluşur³³.

²⁴ **Soyer**, M. Polat: Rekabet Yasağı Sözleşmesi (BK md. 348-352), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dön. Ser. Yayınları, Ankara: 1994, s. 12, dph. 40, 53; **Yeşiltepe**, s. 405. Doktrinde yapılan başkaca tanımlar için bkz. **Bağrıaçık**, s. 18; **Çiftcioğlu**, s. 109; **Karaahmetoğlu**, s. 1304; **Uşan**, s. 29.

²⁵ **Bağrıaçık**, s. 19; **Karshoğlu**, s. 82; **Sulu**, s. 22; **Uşan**, s. 29.

²⁶ **Bilge**, s. 35; **Yeşiltepe**, s. 405. Doktrinde yapılan başkaca tanımlar için bkz. **Bağrıaçık**, s. 18; **Uşan**, s. 29.

²⁷ **Kaya**, *Müşteri Sırrı*, s. 12; **Özkan Koç**, Sema D.: İşçinin Sır Saklama Yükümlülüğü. Adalet Yayınevi, Ankara: 2022, s. 93; **Yaprak**, Işıl: İş Sırrının Korunması ve Rekabet Yasağı Sözleşmesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 28.

²⁸ **Süzek**, Sarper: İş Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul 2018, s. 90.

²⁹ **Sulu**, s. 23. Hüküm kapsamına iş ve işletme sırrı, teknik sır, sınai ve ticari sırrın girdiği hususunda bkz. **Kaya**, *Ticari Sır*, s. 135. TTK m. 437’de düzenlenen “şirket sırrı” kavramı eTTK m. 363/2’de “iş sırrı” şeklinde ifade edilmişti. TTK m. 55/I, b-3’nin cezai müeyyidesinin düzenlendiği m. 62’de ise “üretim ve ticaret sırları” ifadesine yer verilmiştir. Üretim ve iş sırrı kavramının yer aldığı diğer kanuni düzenlemeler için bkz. **Bağrıaçık**, s. 56-62.

³⁰ **Nomer Ertan**, N. Fusun: Haksız Rekabet Hukuku, XII Levha, İstanbul 2016, s. 298.

³¹ **Bilge**, s. 37; **Kaya**, *Müşteri Sırrı*, s. 16; **Aksoy**, s. 373-374.

³² **Bağrıaçık**, s. 17; **Kaya**, *Müşteri Sırrı*, s. 16.

³³ **Nomer Ertan**, *Haksız Rekabet*, s. 298; Üretim ve iş sırlarının ticari sırrı oluşturduğu konusunda bkz. **Aksoy**, s. 374; Ticari sırrın iş sırrı ile aynı anlama geldiği hususunda bkz.

3. İşletme Sırrı

İşletme sırrı, ticari sırları ifade etmek için kullanılan kavramlardan biridir. Alman Haksız Rekabet Kanunu'nda (UWG) ve Alman Ticaret Kanunu'nda (HGB) ticari sır kavramı yerine iş ve işletme sırrı (Geschäfts und Betriebsgeheimnisse) kavramları kullanılmaktadır. Betriebsgeheimnisse" işletme sırrını, "Geschäftsgeheimnisse" ise iş sırrını ifade etmektedir. Bu bağlamda, iş sırrı genel iş ilişkilerine ilişkin iken işletme sırrı işletmenin teknik işleyişine ilişkin sırları içermektedir³⁴. İş ve işletme sırrı kavramları yaratabileceği sorunlar sebebiyle Alman hukukunda yasal olarak tanımlanmamış; kavram, doktrin ve yargı kararları ışığında şekillenmiştir. Bu bağlamda, iş ve işletme sırrı; işletme ile bağlantılı olup, aleni niteliği olmayan ve işletme sahibinin belgelendirilebilir veya anlaşılabilir haklı menfaati dolayısıyla gizli kalmasını istediği her türlü vakadır. İş sırrı işletmenin ticari yönüne ilişkin iken işletme sırrı teknik alana ilişkin sırları ifade etmektedir³⁵. Doktrinde, işletme sırrına "fabrika sırrı" da denildiği görülmektedir. Fabrika sırrı; üretim biçim ve süreci, makina yapı ve patent bilgileri gibi işletmenin teknik alanına yönelik bilgilerdir³⁶. Doktrinde bir görüşe göre, fabrika sırrı; üretime yönelik usul, ürün patent bilgileri ve benzeri know-how sırları ifade etmektedir³⁷. TTK'da da iş ve işletme sırrına dair düzenlemeler bulunmaktadır (Örneğin, TTK m. 401/1).

4. Mesleki Sır

Ticari yaşamda saklı kalması gereken bilgilerden bir diğeri meslek sırrıdır. Meslek sırrı; bir mesleğin yapılması sırasında öğrenilen, objektif olarak başkaları tarafından bilinmeyecek nitelikte olan, sır sahibi tarafından açıklanması istenmeyen, bireye ait özel bilgi ve olaylardır³⁸. Sır sahibi, mesleğin

---

Kaya, *Ticari Sır*, s. 135. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ileride IV. A. 2. Haksız Rekabet Düzenlemeleri.

³⁴ **Bilge**, s. 33.

³⁵ **Bilge**, s. 7. İş ve işletme sırrının bir işletmenin işletilmesi ile bağlantılı olan sınırlı sayıdaki kişiden oluşan bir çevre tarafından bilinen ve tacirin açık iradesinin bilginin gizli tutulması yönünde olduğu hususlar konusunda bkz. **Yazıcıoğlu**, Emine: Sigorta Aracıları Hukuku I, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010, s. 167, dph. 143; **Oetker**, Hartmut (Hrsg): *Handelsgesetzbuch Kommentar*, 7. Auflage, C.H.Beck 2021, § 90, N. 3.

³⁶ **Karasu**, Rauf: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, *BATİDER*, Cilt XXIII, Sayı 2, 2005, s. 89.

³⁷ **Kaya**, *Ticari Sır*, s. 138.

³⁸ **Bağrıaçık**, s. 50; **Çiftcioğlu**, s. 102; **Gürbüz Usluel**, s. 49; **Gürsel**, İlke: İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel

gereği gibi yapılabilmesi için bazı gizli bilgilerini meslek sahibi ile paylaşmakta ve bu bilgilerin saklanacağı konusunda da güven duymaktadır³⁹. Meslek sırrının daha çok serbest meslek erbabı olarak çalışanların sahip oldukları bilgiler olduğu yönünde görüşler⁴⁰ olduğu gibi bu sırların denetim niteliğinde faaliyetler dolayısıyla öğrenilen veya gerçek veya tüzel kişi tacirin çalışanlarının veya organlarının öğrendiği sırlar olduğu yönünde de görüşler bulunmaktadır⁴¹.

5. Müşteri Sırrı

Müşteri sırrı; meslek sırrının özel bir görünümü olup meslek sırrı, müşteri sırrı anlamında da kullanılmaktadır. Müşteri sırrı genel olarak müşterinin şahsi, mali ve kredi durumuna ilişkin elde edilen bilgi, belge ve kayıtlardır⁴². “Ticari Sır, Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Hakkında Kanun Tasarısı’nın” 2-c maddesinde ise müşteri sırrı; “*ticari işletme ve şirketlerin, bankaların, sigorta şirketlerinin, sermaye piyasasında ve mali piyasalarda faaliyet gösteren aracı kurumların, kendi faaliyet alanlarıyla ilgili olarak müşterisiyle ilişkilerinde, müşterinin şahsi, iktisadi, mali, nakit ve kredi durumuna ilişkin doğrudan veya dolayısıyla edindikleri tüm bilgi ve belgeler*” şeklinde tanımlanmıştır. Müşteri sırrı sadece banka ile kurulan hukuki ilişkide değil, hizmet alınmak istenen kişi veya kuruluşa hizmetin bir gereği olarak gizli bilgilerin verilmesiyle de oluşabilmektedir⁴³. Müşterinin ticari işletmesiyle ilgili bilgileri paylaştığı ölçüde müşteri sırrı, ticari sır niteliği taşıyabilmektedir⁴⁴.

C. Sırrın Önemi

Sır sahibinin sırrı koruma iradesi, bilgiyi sır haline getiren unsurlardan biridir. Sırrın korunmasında sır sahibinin hukuken korunmaya değer haklı bir menfaatinin bulunması gerekmektedir. Bu menfaat çoğunlukla sırrın açık-

Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Doktora Programı, İzmir 2016, s. 13-14; **Karshoğlu**, s. 96; **Kaya**, *Ticari Sır*, s. 134; **Sulu**, s. 21.

³⁹ **Atabek**, Reşat: “Banka Sırrı”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 11, Sayı 4, 1982, s. 95, 97; **Sulu**, s. 21.

⁴⁰ **Bilge**, s. 34, 37; **Gürsel**, s. 13-14.

⁴¹ **Kaya**, *Ticari Sır*, s. 133.

⁴² **Bilge**, s. 34; **Kaya**, *Müşteri Sırrı*, s. 26.

⁴³ **Çiftcioğlu**, s. 97; **Bilge**, s. 34, 37; **Gürsel**, s. 16.

⁴⁴ **Kaya**, *Müşteri Sırrı*, s. 39; Ticari sır, müşteri sırrı bağlantısı konusunda ayrıca bkz. **Bağrıaçık**, s. 49. Müşteri sırrının ticari sır ile bağlantılı olmadığı hususunda bkz. **Sulu**, s. 24.

lanması halinde sır sahibinin ekonomik zarara uğrama tehlikesi ile kendisini göstermektedir. Özellikle ekonomik menfaatin zarar görmesi veya böyle bir tehlike ile karşılaşılması ilgilinin rekabet gücünü ve kârlılığını etkilemektedir⁴⁵.

Sır sahibinin menfaatinin maddi yarar şeklinde olması zorunlu değildir. Sır sahibinin manevi yararı da bulunabilir⁴⁶. Örneğin sır sahibi tacirin mali durumunun bozulmuş olduğunun duyulması hem diğer işletmelerle ilişkilerinin bozulmasına hem de bankalardan kredi almasına engel olabilir. Bu durum, sır sahibinin ticari itibarını sarsabilir⁴⁷.

Sırrın sahibinin sırrın açıklanmamasında maddi ve manevi menfaatinin bulunması dolayısıyla acentenin müvekkilinin sırlarını saklama yükümlülüğünün incelenmesi önem arz etmektedir.

II. ACENTENİN SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN HUKUKİ TEMELLERİ

Açık veya örtülü şekilde sır saklama yükümlülüğünün söz konusunu olmadığı hallerde sırrı öğrenen kişinin sırrı istediği gibi kullanma tehlikesi mevcuttur⁴⁸. TTK’da ise acentenin sır saklama yükümlülüğü açık şekilde düzenlenmemektedir. Ancak doktrinde acentenin sır saklama yükümlülüğünün olduğu kabul edilmektedir⁴⁹. Bu kapsamda öncelikle mevzuattaki sır saklama yükümlülüğüne ilişkin temel düzenlemeler incelenecek ardından acente ile müvekkil arasındaki ilişkinin hukuki niteliği bağlamında acentenin sır saklama yükümlülüğünün kaynağı saptanmaya çalışılacaktır.

A. Anayasa Hükümleri

Genel olarak sır saklama yükümlülüğünün kaynağını Anayasa’nın⁵⁰ “Kişinin Hak ve Ödevleri” bölümünde yer alan 17/1 ilâ 20/1 maddeleri oluşturmaktadır. Anayasa md. 17’ye göre “Herkes, yaşama, maddi ve manevi

⁴⁵ Gürbüz Usluel, s. 11; Özkan Koç, s. 114

⁴⁶ Aksoy, s. 119; Çiftcioğlu, s. 42; Gürbüz Usluel, s. 11; Kaya, *Müşteri Sırrı*, s. 7; Özkan Koç, s. 113-114.

⁴⁷ Gürbüz Usluel, s. 11; Kaya, *Müşteri Sırrı*, s. 7 ve dñn. 19.

⁴⁸ Bilge, s. 101.

⁴⁹ Dönmez, s. 50; Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 308; Kayıhan, Şaban: *Türk Ticaret Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu Işığında Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi*, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, s.118-119; Narbay/Güllüce, s. 1992; Poroy, Reha/ Yasaman, Hamdi: *Ticari İşletme Hukuku*, 19. Bası, Seçkin Kitapevi, İstanbul 2022, s. 299; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 854.

⁵⁰ 9/11/1982 tarih ve 17863 (Mükerrer) sayılı RG.

varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir”, md. 20’ye göre ise “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz”. Söz konusu hükümler, gerçek ve tüzel kişilerin maddi ve manevi bütünlüğünün ve ekonomik sınırlarının korunmasına hizmet etmektedir⁵¹. Ayrıca “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti”nin düzenlendiği Anayasa’nın 26 ncı maddesi⁵² ile “Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi” başlıklı Anayasa’nın 167 inci maddesi bu düzenlemeler kapsamında değerlendirilmektedir⁵³.

B. Türk Medeni Kanunu Hükümleri

Sır saklama yükümlülüğünün bir diğer kaynağı ise kişilik haklarına ilişkin Türk Medeni Kanunu (TMK)⁵⁴ düzenlemeleridir (TMK m. 23-25). Kişilik hakları; hak sahibinin hayatının, sıhhatinin, vücut tamlığının ve ruh bütünlüğünün, manevi ve fikri varlığının üzerindeki haklarıdır⁵⁵. Bu çerçevede, kişilik değeri olarak maddi-manevi bütünlük, ekonomik ve ticari itibar ile kredi korunma altındadır⁵⁶. Kişinin gizli tutulmasında menfaati olan sırları da kişilik hakları kapsamındadır⁵⁷. Bu korumadan gerçek kişiler yanında tüzel kişiler de yararlanmaktadır. Ticari yaşamda büyük şirketlerin ticari sırlarının bu kapsamda korunması önem taşımaktadır⁵⁸. Burada son olarak TMK md. 2’de düzenlenen koruma yükümlerinin dayanağı ve güven ilişkisinin temelini teşkil eden “dürüstlük kuralı”na da işaret etmek gerekir⁵⁹.

C. Acentenin Müvekkille Arasındaki Hukuki İlişkinin Niteliğinden Kaynaklanan Türk Borçlar Kanunu Hükümleri

Türk hukuku açısından acentenin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin TTK’da açık düzenleme olmaması nedeniyle sır saklama yükümlülüğünü

⁵¹ Çiftcioğlu, s. 56; Engin, B. İlkay/Atamer, Yeşim M.: Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, 9. Bası, XII Levha, İstanbul 2022, s. 460; Kaplan, s. 285; Karshoğlu, s. 121; Sulu, s. 51.

⁵² Bilge, s. 56; Çiftcioğlu, s. 56; Karshoğlu, s. 121-122; Uşan, s. 77.

⁵³ Bilge, s. 56; Karshoğlu, s. 121-122.

⁵⁴ 8/12/2001 tarih ve 24607 sayılı RG.

⁵⁵ Yargıtay 4. Dairesi 29.11.1977 tarih E. 1976/12714, K. 1977/11212. Helvacı, Serap: Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar (MK m. 24/a fıkra 1/İMK md. 28a fıkra I), Beta Yayınları, İstanbul 2001, s. 41.

⁵⁶ Engin/Atamer, s. 460; Kaplan, s. 285.

⁵⁷ Çiftcioğlu, s. 59.

⁵⁸ Kaplan, s. 285.

⁵⁹ Kandıraloğlu, s. 36; Karshoğlu, s. 122; Uşan, s. 78, 81.

saptamada acente ve müvekkil arasındaki ilişkinin hukuki niteliğinin tespit edilmesi yol gösterici olabilir.

Doktrinde bir görüşe göre, acentelik sözleşmesi vekâlet sözleşmesinin bir türüdür⁶⁰. Sözleşme türünün kanunda düzenlendiği hallerde ilgili kanun hükümleri, düzenlenmediği hallerde tarafların iradeleri ile oluşturdukları sözleşme ilişkisine bakılmak suretiyle hangi hükümlerin uygulanacağı belirlenir. Ancak kanun koyucu acentelik sözleşmesine uygulanacak hükümleri tespit etmiştir (TTK m. 102-123)⁶¹. Kanunun acenteye ilişkin kısmında hüküm bulunmaması halinde aracılık eden acentelere simsarlık sözleşmesi hükümleri, sözleşme yapan acentelere komisyon sözleşmesi hükümleri, bunlarda hüküm bulunmayan hallerde vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulanacaktır (TTK m. 102/2)⁶². TTK m. 102/2 hükmü dolayısıyla simsarlık ve komisyonculuk sözleşmelerinin incelenmesinde fayda vardır.

Simsarlık sözleşmesi, simsarın taraflar arasında bir sözleşme kurulması imkânının hazırlanmasına veya kurulmasına aracılık etmeyi üstlendiği ve bu sözleşmenin kurulması hâlinde ücrete hak kazandığı sözleşmedir ve bu sözleşmeye kural olarak vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanır (Türk Borçlar Kanunu⁶³ (TBK) m. 520/1, 2). Simsarın sır saklama borcu kanunda düzenlenmemiştir. Simsarlık ilişkisi ve vekâlet ilişkisi karşılıklı güvene dayanmakta olup simsarın sır saklama yükümlülüğü simsarın sadakat borcundan kaynaklanmaktadır⁶⁴.

Türk Borçlar Kanunu (TBK)⁶⁵ m. 532'de ise alım satım komisyonculuğu düzenlenir. “Alım veya satım komisyonculuğu, komisyoncunun ücret

⁶⁰ **Bozer, Ali/Göle, Celal**: Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2021, s.148; **Bozkurt, Tamer**: Türk Hukukunda ve Uygulamada Tellâlık, Yetkin Yayınevi, Ankara 2007, s. 397; Aracı acentenin özel bir hizmet sözleşmesi, sözleşme yapmaya yetkili acentenin vekâlet sözleşmesinin bir çeşidi olduğun hususunda bkz. **Domanıç, Hayri/Ulusoy, Erol**: Ticaret Hukukunun Genel Esasları, 5. Baskı, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2007, s. 390.

⁶¹ **Yazıcıoğlu**, s. 126.

⁶² Vekâlet sözleşmesine doğrudan bir atıf olmaması sebebi ile bu düzenlemenin acentelik sözleşmesinin vekâlet sözleşmesinin bir türü olarak nitelendirilmesini zorlaştırdığı hususunda bkz. **Ayan, Özge**: Acentenin Denkleştirme Talep Etme Hakkı, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir 2008, s. 12.

⁶³ 11.1.2021 tarih ve 27836 tarihli RG.

⁶⁴ **Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet**: Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 15. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 547; **Bozkurt**, s. 192; **Şener, Oruç Hami**: İşletme Hukuku Ders Kitabı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 322.

⁶⁵ 04.01.2011 tarih ve 27836 sayılı RG.

karşılığında, kendi adına ve vekâlet verenin hesabına kıymetli evrak ve taşınurların alım veya satımını üstlendiği sözleşmedir. Bu bölümdeki hükümler saklı kalmak üzere, komisyon sözleşmelerine vekâlet hükümleri uygulanır". TTK m. 917-930'da ise taşıma işleri komisyonculuğu düzenlenmiştir. Komisyoncunun da sadakat borcu kapsamında sır saklama yükümlülüğünün olduğu kabul edilmektedir⁶⁶.

Simsarlık ve komisyonculuk farklı hukuki kurumlar olsalar da hem simsarlık sözleşmesine (TBK m. 520/2) hem de komisyon sözleşmesine (TBK m. 532/2) temelde vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulanmaktadır. Bu bağlamda, acentelik sözleşmesi simsarlık ve komisyonculuk sözleşmeleri gibi vekâlet sözleşmesinin özel bir görünümünü teşkil etmektedir⁶⁷.

Doktrinde acentelik sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin bir başka görüşe göre ise acentelik sözleşmesi kendine özgü özellikleri olan⁶⁸ bir iş görme sözleşmesidir⁶⁹. İş görme sözleşmelerinin ortak noktası taraflardan birinin diğerine karşı iş görme borcu üstlenmesinde görülmektedir. Eser, vekâlet ve hizmet (iş) sözleşmeleri TBK'da düzenlenen iş görme sözleşmelerinden birkaçı olup TBK m. 502/2 gereği, vekâlete ilişkin hükümler niteliğine uygun düştüğü ölçüde TBK'da düzenlenen diğer iş görme sözleşmelerine de uygulanacaktır.

Acente ile müvekkil arasındaki ilişkinin hukuki niteliğine ilişkin ileri sürülen her iki görüş açısından vekâlet sözleşmesinin önem arz ettiği görülmektedir; TBK m. 502/1'de vekâlet sözleşmesi, "vekilin vekâlet verenin bir

⁶⁶ **Arkan**, s. 252; **Oyal**, Ahmet Batuhan: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taşıma İşleri Komisyoncusu, XII Levha, İstanbul 2023, s. 51.

⁶⁷ **Mutlu**, Arif Koray: Acentelik Sözleşmesinde Tarafların Hak ve Borçları, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2012, s. 15.

⁶⁸ Kanunda esaslı unsurları düzenlenen sözleşmelere isimli sözleşme, kanunda düzenlenmesi olmayan sözleşmelere ise isimsiz sözleşme adı verilmektedir. İsimsiz sözleşmeler karma, kendine özgü yapısı olan (sui generis) ve bileşik sözleşmeler olarak ayrılmaktadır. Kendine özgü yapısı olan sözleşmeleri oluşturan unsurlar, kısmen veya tamamen kanunun öngördüğü sözleşme tiplerinde mevcut değildir. **Yavuz**, Cevdet/**Acar**, Faruk/**Özen**, Burak: Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, 15. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 15-16. Acentelik sözleşmesinin temsil ilişkisi, hizmet ve vekâlet sözleşmelerinin çeşitli unsurlarını bünyesinde barındıran kendine özgü sözleşme olduğu hususunda bkz. **Ayan**, s. 12-13.

⁶⁹ **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 574; **Karayalçın**, Yaşar: Ticaret Hukuku Dersleri I. Giriş - Ticari İşletme, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1957, s. 358; **Kayıhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 95; **Kayıhan**, *İşletme*, s. 56-58; **Kınacıoğlu**, s. 36; **Mutlu**, s. 13; **Şener**, *İşletme*, s. 372; **Mutlu**, s. 15. Sigorta acentesi açısından aynı yönde görüş için bkz. **Yazıcıoğlu**, s. 128.

işini görmeyi veya işlemi yapmayı üstlendiği sözleşme” olarak tanımlanmaktadır. Vekâlet sözleşmesinin unsurları; bir işin veya hizmetin görülmesi, işin başkasının menfaatine ve iradesine uygun yapılması, vekilin edim sonucundan değil, edim fiilinden sorumlu olması⁷⁰ ve işin bağımsız olarak görülmesidir⁷¹. TBK m. 506/2 gereği “vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmek zorundadır”. Vekil sonucun gerçekleşmesi için çaba sarf etmeyi üstlenir⁷². Bu husus acentelik sözleşmesini vekâlet sözleşmesine yaklaştırmaktadır⁷³.

Diğer bir iş görme sözleşmesi hizmet sözleşmesi olup bu sözleşme “işçinin belirli veya belirli olmayan bir süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir” (TBK m. 393). Hizmet sözleşmesinde işçinin üstlendiği işi özenle ve işverenin menfaatini koruyarak, sadakatle yapması gerekmektedir⁷⁴. TBK m. 396/4’de “işçi, iş gördüğü sırada öğrendiği, özellikle üretim ve iş sırları gibi bilgileri, hizmet ilişkisinin devamı süresince kendi yararına kullanamaz veya başkalarına açıklayamaz. İşverenin haklı menfaatinin korunması için gerekli olduğu ölçüde işçi, hizmet ilişkisinin sona ermesinden sonra da sır saklamakla yükümlüdür” ifadeleri ile işçinin sır saklama yükümlülüğü açık şekilde düzenlenmiştir. İşçinin sır saklama yükümlülüğü kanunda açık şekilde düzenlenmesine rağmen işçinin bu borcunun sadakat yükümlülüğü kapsamında olduğu kabul edilmektedir⁷⁵. Bu noktada, işçinin sır saklama yükümlülüğünün konusunu

⁷⁰ **Aksoy**, s. 37-65; **Başpınar**, Veysel: Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2004, s. 70; **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 6. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 708-714; **Gümüş**, Mustafa Alper: Türk ve İsviçre Hukukunda Vekilin Özen Borcu, Beta Yayınevi, İstanbul 2001, s. 26-38.

⁷¹ **Başpınar**, *Vekilin Özen Borcu*, s. 70; **Gümüş**, s. 30.

⁷² **Gümüş**, s. 32; **Başpınar**, *Vekilin Özen Borcu*, s. 74.

⁷³ Vekâlet sözleşmesinde vekilin müvekkil adına hukuki işlemde bulunması, vekilin işin rizikosunu üstlenmemesi acentelik sözleşmesi ile benzerlik arz eden hallerdir. Vekâlet sözleşmesinin geçici nitelik taşıması ve sadece belirli bir işi yerine getirmekle sınırlı olması, müvekkilin işin ifası sırasında yapılan masrafları ödemesi ve vekilin bağımsızlığının sınırlı olması ise vekâlet sözleşmesini acentelik sözleşmesinden ayıran yönlerdir. **Ayan**, s. 12. Vekilin iş ve hizmeti görürken müvekkilin talimat verme hakkı ile sınırlı olarak zaman, mekân ve maddi açıdan bağımsızlık içerisinde organize etmesi acente ve vekâlet ilişkisinin benzerlik arz eden yönleridir. Vekâlet sözleşmesi açısından bkz. **Gümüş**, s. 30.

⁷⁴ **Eren**, *Özel Hükümler*, s. 542; **Güçlü**, Hamide Merve: İşçiyi Sadakat Borcuna Aykırı Davranmaya Yönelmenin İş Hukuku ve Haksız Rekabet Hukuku Bakımından Sonuçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 337.

⁷⁵ **Ceylan**, Ebru: “Hizmet Sözleşmeleri” In Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Ed: Turgut Öz), Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 418; **Yaprak**, s. 28.

üretim ve iş sırrı oluşturmakta ve bu yükümlülük sözleşme süresince ve sözleşme sona erse bile devam etmektedir⁷⁶. Acentenin müvekkiline ticari hizmet vermesi, müvekkilin talimatlarına uymak zorunda olması, müvekkilini bilgilendirme, menfaatlerini koruma yükümlülüğünün olması acentelik sözleşmesini hizmet sözleşmesine yakınlaştırmaktadır⁷⁷. Ancak, hizmet sözleşmesini belirleyen temel kriter hukuki ve kişisel bağımlılıktır⁷⁸. Acente ise tacirin bağımsız yardımcılardan olup tacirin denetim ve gözetimi altında değildir⁷⁹. Müvekkilden bazı emir ve talimatlar alması acente-müvekkil ilişkisini bağımlı hale getirmemektedir⁸⁰. Bu bağlamda; bağımsızlık, acentenin faaliyet gösterdiği ticari işletme organizasyonu şemasında yer almaksızın ve işletme sahibinin talimat ve emirlerine sürekli şekilde bağlı olmaksızın mesleğini gerçekleştirmesidir⁸¹. Dolayısıyla bu noktada acentelik sözleşmesinin hizmet sözleşmesine değil, vekâlet sözleşmesine yaklaştığı tespit edilebilir.

Bir diğer iş görme sözleşmesi eser sözleşmesi olup bu sözleşme “*Yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir*” (TBK m. 470). TBK m. 471/1 gereği, yüklenici üstlendiği edimleri iş sahibinin haklı menfaatlerini gözeterek, özen ve sadakatle ifa etmek zorundadır. Sadakat borcu gereği yüklenici faaliyeti sırasında öğrendiği sırları saklamakla yükümlüdür⁸². Vekâlet sözleşmesinde vekilin bir sonuç meydana getirme sorumluluğu bulunmaz⁸³. Bu husus vekâlet sözleşmesinin eser sözleşmesinden en önemli farkını oluşturur⁸⁴. Nite-

⁷⁶ Ceylan, s. 419; Güçlü, s. 87; Yaprak, s. 44.

⁷⁷ Ayan, s. 11.

⁷⁸ Doğanç, Doğa Ekrem: “Vekâlet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Benzer Hukuki İlişkiler ile Karşılaştırılması”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, 2014, s. 109.

⁷⁹ Şener, *İşletme*, 350; Arkan, s. 218. Acentenin müvekkiline ticari hizmet vermesi, müvekkilinin talimatlarına uymak zorunda olması, müvekkilini bilgilendirme, müvekkilinin menfaatlerini koruma yükümlülüğünün olması acentelik sözleşmesini hizmet sözleşmesine yakınlaştırır. Alman hukukunda da acentelik sözleşmesinin hizmet sözleşmesi unsurları ağır basan bir iş görme sözleşmesi olduğu hususundaki ve aksi yöndeki görüşler için bkz. Ayan, s. 11, dpn. 27.

⁸⁰ Arkan, s. 218; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 569; Bozer/Göle, s. 147.

⁸¹ Kayıhan, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 34.

⁸² Avcı, Ali: “Türk Borçlar Kanununda Yüklenicinin Sadakat ve Özen Borcu”, TBB Dergisi, Sayı 119, 2015, s. 372; Eren, *Özel Hükümler*, s. 626; Özdemir, Hayrunnisa: “Eser Sözleşmesi” In Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Ed: Turgut Öz), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 522.

⁸³ Akipek Öcal, Şebnem: Şahsen İfa, Sadakat ve Özen Gösterme (m. 506), In Vekâlet Sözleşmelerinin Kısa Şerhi (Ed: Hakan Tokbaş), Aristo Yayınları, İstanbul 2017, s. 74.

⁸⁴ Seçer, *Sır Saklama*, s. 154.

kim acente de belli sayıda aracılık faaliyetinde bulunma veya sözleşme yapmayı değil, aracılık ve sözleşme yapılması konusunda çaba göstermeyi borçlandığından⁸⁵, bu noktada da acentelik sözleşmesi vekâlet sözleşmesine yaklaşıyor.

Hukukumuzda genel olarak vekâlet, hizmet, eser sözleşmelerinde vekile, işçiye, yükleniciye sadakat ve özen borcunun yüklendiği görülmektedir⁸⁶. Bahse konu hukuki ilişkilerde özel düzenleme olmasa dahi ilgililer özen ve sadakat borcunun bir görünümü olarak sır saklama yükümlülüğü altına girmektedir⁸⁷. Bu bağlamda acente ile müvekkil arasındaki hukuki ilişkinin niteliği konusunda hangi görüş benimsenir ise benimsensin acentenin de bu kapsamda sır saklama yükümlülüğüne tabi olduğu görülmektedir. Ancak kanaatimizce bu yükümlülük kaynağını, acentelik sözleşmesinin vekâlet sözleşmesinin özel bir görünümü olmasından almaktadır.

D. Sır Saklama Yükümlülüğünün Kaynağı Olarak Sözleşme

Sır saklama yükümü içeren sözleşmelerden başlıcaları vekâlet, hizmet, eser ve franchise⁸⁸ sözleşmeleri olup, bu sözleşmelerde sır saklama yükümü açık şekilde düzenlenmemiş olsa bile taraflar kendiliğinden sır saklama borcu altındadır⁸⁹. Yukarıda izah edildiği gibi açık veya örtülü şekilde bazı hüküm ve düzenlemeler gereği, acentenin sır saklama yükümlülüğü bulunmaktadır.

Sözleşme serbestisi ilkesi (TBK m. 25) gereği, taraflar sözleşme içeriğini serbestçe belirleyebilirler. Bu ilke kapsamında, somut olay ve sır sahibinin makul ihtiyaçları dikkate alınarak, acentelik sözleşmesinden ayrı bir gizlilik sözleşmesinin akdedilmesi mümkündür. Tarafların ayrı bir “gizlilik sözleşmesi”⁹⁰ akdetmesi yanında mevcut acentelik sözleşmesine “gizlilik

⁸⁵ Arkan, s. 225.

⁸⁶ Güçlü, s. 28.

⁸⁷ Aydın, Sema ve Kaplan, H. Ali: “Bağlı Tacir Yardımcılarının Rekabet Yasağı”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XVIII, Sayı 3-4, 2014, s. 172.

⁸⁸ Bu sözleşmede sır saklama yükümlülüğü konusunda bkz. Doğanay, Zahit M.: Franchise Sözleşmesinde Denkleştirme Talebi, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 86.

⁸⁹ Sulu, s. 114.

⁹⁰ Gizlilik sözleşmesi, gizli bilgileri koruma amacıyla gizli bilgiyi alan kimseye bu bilgiyi açıklamama ve kullanmama yükümlülüğü yükleyen, taraflar arasında gizlilik ve güven ilişkisinin korunmasını teminat altına alan sözleşmedir. Gürbüz Usluel, s. 147. Doktrinde bu sözleşmeyi saklama, vekâlet ve hizmet sözleşmesi olarak nitelendirenler olduğu gibi (Bu hususta bkz. Çiftcioğlu, s. 55), atipik sözleşme olarak nitelendirenler de bulunmaktadır. Bu hususta bkz. Karshoğlu, s. 128; Sulu, s. 107.

hükmü” koymaları da imkân dahilindedir⁹¹. Bu durumda, sır saklama borcunun kaynağını “gizlik sözleşmesi” veya “gizlilik hükmü” oluşturmaktadır⁹². Gizlilik sözleşmesi veya gizlilik hükmünün bulunduğu hallerde taraflar sırrın varlığı, sırrın ifşası, zarar gibi hususlarda ispat kolaylığı elde ederler⁹³. Böyle bir sözleşmenin olmaması halinde tarafların sır saklama yükümlülüğünün varlığı, kapsamı ve süresi sözleşmenin yorumu ile belirlenmektedir⁹⁴.

Kural olarak sözleşme ilişkilerinin sona ermesi ile tarafların hak ve yükümlülükleri de sona ermektedir. Ancak gizlilik sözleşmesinde, sözleşme konusunu “bilginin gizli tutulması” oluşturmaktadır. Sözleşmede süre belirlenmesi halinde, ilgili süre boyunca sırrın saklanması gerekmektedir. Kanunda yer alan sebeplerle sözleşmenin sona erdiği, sözleşmenin feshedildiği, veya sözleşmeden dönüldüğü hallerde dahi sırrı saklama yükümlülüğü devam etmektedir⁹⁵.

III. ACENTENİN SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN HUKUKİ NİTELİĞİ

Her borç ilişkisi taraflara çeşitli hak ve yükümlülük yüklemektedir. Sözleşmeye tipini veren asli edim yükümlülükleri yanında yan edim yükümlülükleri de söz konusudur. Yan edim yükümlülükleri asli edime bağlı olan asli edim yükümündeki ifa yararının gerçekleşmesine hizmet eden yükümlülüklerdir (Örneğin, malın montajının yapılması)⁹⁶.

Bir de edim yükümlülükleri dışında yan yükümlülükler söz konusudur ki bu yükümlülükler edim yükümlülüklerinin doğru şekilde ifasına hizmet etmek suretiyle sözleşmede güdülen amacın gerçekleşmesini sağlarlar. Bu yükümlülükler ifaya yardımcı yükümlülükler ve koruma yükümlülükleri şeklinde ayrılmaktadır. İlgili kanunda düzenlenmese veya sözleşmede yer almasa bile dürüstlük kuralı ve güven ilişkisi taraflara bazı yan yükümlülükler yüklemektedir. Bunlar; aydınlatma, bilgi verme⁹⁷, sır saklama, rekabet etmeme ve özen gösterme gibi yükümlülüklerdir⁹⁸. Dolayısıyla acentenin sır

⁹¹ **Sulu**, s. 114-115; **Karshoğlu**, s. 134.

⁹² **Helvacı**, s. 64.

⁹³ **Karshoğlu**, s. 134.

⁹⁴ **Bilge**, s. 100, 102; **Karshoğlu**, s. 127; Zımnî sır saklama yükümlülüğünün sınırlarını belirlemenin zor ve göreceli olduğu hususunda bkz. **Sulu**, s. 114.

⁹⁵ **Bilge**, s. 102; **Karshoğlu**, s. 129.

⁹⁶ **Antalya**, O. Gökhan: Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler C: V/1, 1, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 63; **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 33.

⁹⁷ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 38.

⁹⁸ **Antalya**, s. 63; **Kandırhaoğlu**, s. 97.

saklama borcu da sözleşme hükmü ile özel olarak düzenlenmediği hallerde bir yan yükümlülüktür. Bu yükümlülük, ifaya yardımcı yükümlülük kapsamında olup alacaklı bu yükümlülüğün ifasını talep edemez ancak söz konusu yan yükümlülüğe aykırı davranış sebebiyle meydana gelen zararın tazmin edilmesini talep edebilir⁹⁹.

IV. TÜRK TİCARET KANUNU VE SİGORTACILIK KANUNUNDA ACENTENİN SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜYLE BAĞLANTILI DÜZENLEMELER

Acentenin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin TTK'da açık bir düzenleme mevcut olmadığını belirtmiştik. TTK'da açık bir düzenleme olmasa da acentelik sözleşmesinde acentenin bazı hakları ve borçları kapsamında acentenin sır saklama yükümlülüğünün doğup doğmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca doğrudan bir düzenleme olmasa da TTK'da düzenlenen haksız rekabet hükümleri ile sır saklama yükümlülüğü arasında yakın ilişki mevcuttur. TTK'da açık şekilde düzenlenmemiş olan bu yükümlülük, sigorta acentelerinin sır saklama yükümlülüğü bağlamında Sigortacılık Kanunu'nda (SK)¹⁰⁰ düzenlenmiştir. Bu başlık altında bahsi geçen düzenlemeler incelenecektir.

A. Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Düzenlemeler

1. Acentenin Hak ve Borçlarına İlişkin Düzenlemeler

TTK'da acentenin çeşitli hak ve borçlarına yer verilmiştir¹⁰¹. TTK'da yer alan bu hak ve borçların bazıları özellikleri itibariyle acentenin sır saklama yükümlülüğü ile bağlantı içindedir.

a. Müvekkilin İşlerini Görme ve Menfaatlerini Koruma

Acentenin göreceği işler esas olarak sözleşmede belirlenir. Sözleşmede açık bir belirleme yapılmamış ise kural olarak acentenin borcu, işletmenin

⁹⁹ **Antalya**, s. 63; **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 37; Vekilin sır saklama borcu açısından aynı yönde bkz. **Aksoy**, s. 196; **Seçer**, *Sır Saklama*, 157; Bankanın sır saklama yükümlülüğü açısından bkz. **Kaya**, *Müşteri Sırrı*, s. 45-46. Hizmet sözleşmesinde işçinin sır saklama yükümlülüğü açısından bkz. **Uşan**, s. 65.

¹⁰⁰ 3.6.2007 tarih ve 26552 sayılı RG.

¹⁰¹ Acentelik ilişkisinde tarafların temel borcunun acente açısından müvekkil adına ve hesabına faaliyette bulunmak, müvekkil açısından ücret ödemek olduğu ve TTK'da açıkça bir ayırım yapılmamışsa da acentenin borçlarının ana borç-yan borç şeklinde sınıflandırılmasının mümkün olduğu, acentenin faaliyette bulunma dışındaki tüm borçlarının yan borç niteliğinde olduğu hususunda bkz. **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 91-92.

faaliyet alanına giren olağan işlemlere¹⁰² aracılık etmek veya işlemleri müvekkil adına bizzat yapmaktır¹⁰³. Bu yönden müvekkilin işlerini görme borcunun kapsamı geniştir. Müvekkil yararına yapılacak sözleşmeler ve işler bağlamında bu borcun kapsamının acentelik faaliyeti ile sınırlı iş görme ve aktif çaba gösterme olarak anlaşılması gerekir¹⁰⁴.

“İşleri bizzat yapma” borcu açısından acente, aksine sözleşme olmadığı sürece faaliyetini bizzat ve/veya çalışanları yardımı ile gerçekleştirir¹⁰⁵. İşleri bizzat yapma, her ne kadar müvekkilin yetenekleri düşünülerek acentelik ilişkisi kurulmasına işaret etse de aynı zamanda acentenin şahsına duyulan güven ve inançtan dolayı onunla sözleşme yapılmasına ve işletme ile ilgili sırların paylaşılmamasına da işaret etmektedir¹⁰⁶. Bu bağlamda, acentenin sır saklama yükümlülüğü için bizzat yapılması ile somutlaşmaktadır¹⁰⁷.

TTK m. 109/1 gereği, acentenin müvekkilinin işlerini görme yanında müvekkilin menfaatlerini koruma borcu bulunmaktadır. Acentelik sözleşmesinin güvene dayanan bir ilişki olması, müvekkilin menfaatlerini koruma borcu ile uyumludur. Bu borç; acente, müvekkil adına aracılık ettiği veya sözleşme akdettiği sürece devam etmektedir¹⁰⁸. Menfaatleri koruma borcu bir yandan müvekkilin menfaatinin acentenin kendi menfaatlerine göre önceliğini, diğer yandan müvekkilin müşteriye karşı menfaatinin korunması hususunu içermektedir¹⁰⁹. Menfaat çatışmasının söz konusu olduğu hallerde dahi acente müvekkile ait menfaatleri ön planda tutmalıdır¹¹⁰. Acentenin müvekkilin menfaatini koruma borcu; müvekkilin menfaatine yapılabilecek her şeyi yapmayı, menfaate zarar verebilecek her türlü davranıştan kaçınmayı içermektedir. Bu borç, emredici nitelikte olup aksinin sözleşme ile kararlaştırılması mümkün değildir¹¹¹. Acente müvekkilinin işlerini görürken

¹⁰² Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 577.

¹⁰³ Arkan, s. 226; Kayıhan, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 97; Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 93-94.

¹⁰⁴ Arkan, s. 225; Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 96, dpn. 12; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 852.

¹⁰⁵ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 577; Kaya, *Acentelik*, s. 115.

¹⁰⁶ Kınacıoğlu, Naci: *Acente ve Acentelik Sözleşmesi*, Yeni Desen Matbaası, Ankara 1963, s. 39.

¹⁰⁷ Gümüş, s. 34.

¹⁰⁸ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 577; Kaya, *Acentelik*, s. 111; Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 101.

¹⁰⁹ Hopt, Klaus/Kumpan, Christoph/Leyens, C. Patrick/Merkt, Hanno/Roth, Markus: *Handelsgesetzbuch*, 42 Auflage, C.H.Beck 2023, § 86, N. 20.

¹¹⁰ Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 103; Gümüş, s. 32, 33.

¹¹¹ Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 99.

müvekkilin menfaatlerini özenle ve gerektiği şekilde korumalı ve gözetmelidir¹¹².

Acentenin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin açık düzenleme bulunmaması doktrinde söz konusu yükümlülüğün bağlantılı olduğu borç ve yükümlülükler konusunda farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bir görüşe göre, sır saklama yükümlülüğü acentenin müvekkilin menfaatlerini koruma borcu kapsamında olup¹¹³, bu borcun değişik bir görünümü¹¹⁴, borcun somutlaşmış şeklidir¹¹⁵. Diğer bir görüşe göre ise acentenin sır saklama yükümlülüğünün kaynağı sadakat borcudur¹¹⁶. Kanaatimizce bu farklı görüşlerin sebebi acentenin borçlarına ilişkin doktrinde farklı sınıflandırmaların¹¹⁷ olmasıdır. Doktrinde acentenin müvekkilin menfaatlerini koruma borcu kapsamında sadakat, talimatlara uyma, rekabet etmeme borçlarının olduğu şeklinde bir ayırım da yapılmaktadır¹¹⁸. Biz de çalışmamızda acentenin sır saklama yükümlülüğü gibi kanunda yer almayan bazı borçlarını “müvekkilin menfaatlerini koruma borcu” altında inceleyeceğiz.

aa. Sadakat Borcu

Sadakat, hukuki anlamda bağlayıcılığı olan bir sözün veya edimin yerine getirilmesidir. Sadakat borcu ise sözleşme ilişkilerinde tarafların uymaları gereken davranış kuralıdır¹¹⁹. Bu borcun içeriği hukuki ilişkinin niteliğine göre belirlenmektedir. Sadakat borcu daha çok tarafların birbirlerinin

¹¹² **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 577; **Kaya**, *Acentelik*, s. 113; **Kayıhan**, *İşletme*, s. 277; **Kınacıoğlu**, s. 41.

¹¹³ **Cengiz**, s. 151; **Karasu**, Rauf: “Acentenin Ücreti ile İlgili Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi”, Cilt 4, Sayı 2, 2013, s. 71; **Arkan**, s. 226; **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 108; **Koç**, Mehmet: Türk ve Avrupa Birliği Hukuku’nda Acentenin Denkleştirme İstemi (Portföy Tazminatı), Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 25. Alman hukukunda da acentelik sözleşmesi devam ettiği sürece sır saklama yükümlülüğünün kaynağı §90 HGB hükmü dışında müvekkilin menfaatlerini koruma, sadakat ve bağlılık borcu olduğu kabul edilmektedir. **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 107, dpn. 72; **Hopt/Kumpan/Leyens/Merkt/Roth**, § 86, N. 22.

¹¹⁴ **Şener**, *İşletme*, s. 361.

¹¹⁵ **Poroy/Yasaman**, s. 299.

¹¹⁶ **Kaya**, *Acentelik*, s. 112; **Kayıhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 113.

¹¹⁷ Talimatlara uyma, haber verme ve rekabet etmeme borçlarının sadakat borcundan kaynaklanan borçlar olduğu ayırım için bkz. bkz. **Kayıhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 102-106; **Mutlu**, 87. Sadakat ve sır saklama yükümlülüğünün ayrı başlık altında incelendiği ayırım için bkz. **Kaya**, *Acentelik*, s. 112.

¹¹⁸ **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 101-102; **Koç**, s. 25; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 854.

¹¹⁹ **Tuncay**, Aziz Can: “İşçinin Sadakat (Bağlılık) Yükümlülüğü”, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt II, Beta Yayınevi, İstanbul 2011, s. 1047.

şahsi ve mali değerlerini etkileme imkânına sahip olduğu sürekli hukuki ilişkilerde görülmektedir¹²⁰. Sadakat, hukuki ilişkiden kaynaklı borçların yerine getirilmesinde tarafların kişiliğine, mülkiyet hakkı gibi hukuken korunan diğer haklarına zarar vermeme, sözleşme ile sağlanmak istenen amacı tehlikeye atacak davranışlardan kaçınma borcunu içermektedir¹²¹.

Sadakat borcu başkası yerine iş gören vekilin bu yetkisini kötüye kullanmasını engelleme amacı gütmektedir¹²². Vekâlet sözleşmesinde, vekil, sadakat (bağlılık) borcu altındadır (TBK m. 506/2). Vekâlet verenin vekile duyduğu güvenin yoğunluğu ve vekilin göstermesi gereken özen, sadakat düzeyini belirlemektedir¹²³. Vekâlet ilişkisi bakımından sır saklama yükümlülüğü sadakat borcu kapsamında değerlendirilmekte¹²⁴ ve bu yükümlülük sadakat borcunun somutlaşmış hali olarak kabul edilmektedir¹²⁵.

Acentenin sadakat borcu, sır saklama yükümlülüğü gibi TTK'da düzenlenmemektedir¹²⁶. Güven ilişkisi temellerinde inşa edilen ve vekâlet sözleşmesi karakteri taşıyan acentelik sözleşmesi de doğal olarak içinde sadakat yükümlülüğü barındırmaktadır. Sadakat yükümlülüğü, acentenin gerek sözleşmenin ifası sırasında gerekse sözleşme sona erdikten sonra, kendisine duyulan güvene uygun olarak müvekkilin menfaatlerini sözleşme ile güdülen amaç çerçevesinde koruması ve kendi menfaatini müvekkilin menfaatine tabi kılmasıdır¹²⁷. Doktrinde acentenin sadakat borcu kapsamında faaliyeti

¹²⁰ Örneğin, hizmet sözleşmesinde işveren işçisine işletmesini ve iş sırlarını emanet etmekte, işçiden işin görülmesini ve sadakat beklemektedir (TBK m. 396; İK m. 25/II, b, d). Vekâlet sözleşmesinde de vekil, müvekkilin kendisine bıraktığı işi müvekkil menfaatleri doğrultusunda gerçekleştirebilecek konumdadır (TBK m. 506). Şirket sözleşmelerinde de ortaklar (özellikle şahıs şirketlerinde) şirketin ve kendilerinin geleceklerini diğer ortaklara emanet etmektedir (TBK m. 628, 230, 231, 613). **Nomer**, N. Fusun: Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, Beta Yayınevi, İstanbul 1999, s. 16. Tacir tarafından atanan ticari temsilci ile tacir arasındaki ilişki hizmet, vekâlet, ortaklık ilişkisi olabildiğinden ticari mümessil sadakat borcu altındadır. **Şener**, Oruç Hami: Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi. Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 339-340.

¹²¹ **Koç**, s. 25; **Yaprak**, s. 38. Kısaca sadakat borcu yapılması gerekeni yapmak, yapılmaması gerekenden uzak durmaktır. **Kaya**, *Acentelik*, s. 116; **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 103.

¹²² **Eren**, *Özel Hükümler*, s. 733; **Ceylan**, s. 418.

¹²³ **Akipek Öcal**, s. 73; **Gümüş**, s. 154.

¹²⁴ **Eren**, *Özel Hükümler*, s. 733; **Ceylan**, s. 418.

¹²⁵ **Akipek Öcal**, s. 73; **Gümüş**, s. 154.

¹²⁶ **Kaya**, *Acentelik*, s. 117; **Kayıhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 118; **Mutlu**, s. 87.

¹²⁷ **Akipek Öcal**, s. 73; **Meyveci**, Kıvılcım Eda: Acentelik Sözleşmesinden Doğan Hak ve Mükellefiyetler, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 26; **Mutlu**, s. 87.

sırasında öğrendiği ticari sırları saklamakla yükümlü olduğu ve sır saklama yükümlülüğünün sadakat borcundan kaynaklandığı ileri sürülmektedir¹²⁸. Bu kapsamda acentenin, faaliyeti sırasında kendisine emanet edilen veya öğrenilen müvekkile ait sırları koruması ve bu sırlardan kendi veya başkasının menfaati için yararlanmaması, ifşa etmemesi ve bu sırların korunması için gereken tüm tedbirleri alması gerekmektedir¹²⁹.

ab. Özen Borcu

Özen kavramına ilişkin bir hukuki tanım bulunmayıp kavram sözleşme ve sözleşme dışı sorumluluk bağlamında kusur (ihmal) kavramı ile birlikte değerlendirilmektedir. Özen, içsel bir süreç yanında dışsal bir davranış gerektirmektedir. Bu davranış söz konusu edimi karakterize etmektedir¹³⁰. Bu bağlamda özen, asıl borcun ifası için zaruri dikkat, itina, fikri ve bedeni yetenek gibi borçludan beklenen niteliklerin tamamını ifade etmektedir¹³¹. Özen borcu, dürüstlük kuralının iş görme sözleşmelerindeki görünümü niteliğindedir¹³².

Vekilin özen borcu ile sadakat borcu yakın ilişki içindedir¹³³. Müvekkilin menfaatlerini koruma sadece sadakat borcu ile değil, aynı zamanda özen borcu ile de somutlaşır¹³⁴. Özen borcu; vekilin, iş görme ile hedef tutulan sonucun başarılı olması için iş ve hayat deneyimlerine göre gerekli davranışlarda bulunması ve başarılı sonucu engelleyecek davranışlardan kaçınmasıdır¹³⁵. Vekilin özen borcunu yerine getirmemesi halinde, diğer borçla-

¹²⁸ **Karasu**, *Acente*, s. 71; **Kaya**, *Acentelik*, s. 112, 175; Sır saklama borcunun sadakat borcunun esasını oluşturduğu konusunda bkz. **Sorkun**, s. 39.

¹²⁹ **Kaya**, *Acentelik*, s. 117; **Kayhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 114; **Kınacıoğlu**, s. 48. Türk hukukundan farklı olarak acentenin sır saklama yükümlülüğünün açık şekilde düzenlendiği İsviçre hukukunda da acentenin sır saklama yükümlülüğünün kaynağını sadakat borcunun oluşturduğu kabul edilmektedir. **Bühler**, Theodor: *Der Agenturvertrag*, Art. 418a-418v OR Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Kommentar zur 1. und 2. Abteilung (Art. 1-529 OR) (Hrsg: Peter Gauch, Lörg Schmid). Schulhess Juristische Medien AG: Zürich 2000, s. 70.

¹³⁰ **Gümüş**, s. 45, 47.

¹³¹ **Başpınar**, *Vekilin Özen Borcu*, s. 124; **Başpınar**, Veysel: “Avukatın Özen Borcu” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XII, Sa. 1-2, 2008, s. 42.

¹³² **Akıpek Öcal**, s. 75; **Başpınar**, *Avukatın Özen Borcu*, s. 42.

¹³³ Bu husustaki görüşler için bkz. **Gümüş**, s. 139. Sadakat ve özen borcu farklı sonuçlara yöneliktir. Özen borcuna aykırı davranış müvekkilin gereği gibi ifa menfaatinin; sadakat borcuna aykırı davranış ise güvenin boşa çıkmasından kaynaklı zararının tazminine yöneliktir. **Başpınar**, *Vekilin Özen Borcu*, s. 145-146.

¹³⁴ **Poroy/Yasaman**, s. 254.

¹³⁵ **Akıpek Öcal**, s. 75; **Eren**, *Özel Hükümler*, s. 731.

rını gereği gibi yerine getirmesi mümkün değildir¹³⁶. Özen borcu, işin büyüklüğü veya işe verilen önem bakımından değişiklik gösterir. Bu noktada özenin derecesi önem arz eder. Özen derecesi objektif özen olup aynı şartlar altında iş gören basiretli, özenli vekil gibi işin ifa edilmesi gerekir¹³⁷. Acentenin borcu, müvekkilin işini görmek ve menfaatlerini korumaktır; özen yükümü ise bu borcun gereği gibi görülmesi ve sonuçlandırılmasıdır¹³⁸.

Özen borcu, sır saklama yükümlülüğü ile bağlantılıdır. Sırrın açıklanmaması için vekilin gerekli önlemleri alması gerekmektedir. Aksi hal, sırrın ifşa olması sonucunu doğurur ve müvekkilin ifa menfaatinin gerçekleşmesini engeller. Bu halde sır saklama yükümlülüğü kanunda düzenlenmemiş olsa da vekilin özen yükümlülüğünü ihlal etmesi sebebiyle sorumluluğu gündeme gelir¹³⁹.

b. Rekabet Etmeme Yükümlülüğü

TTK'nın "İnhisar" başlığını taşıyan 104 üncü maddesine göre, "Yazılı olarak aksi kararlaştırılmadıkça, müvekkil, aynı zamanda ve aynı yer veya bölge içinde aynı ticaret dalı ile ilgili olarak birden fazla acente atayamayacağı gibi, acente de aynı yer veya bölgede, birbirleriyle rekabette bulunan birden çok ticari işletme hesabına acentelik yapamaz". Hüküm esasen hem müvekkil hem de acente açısından tekel hakkını düzenlemektedir¹⁴⁰. Bu bağlamda aksi kararlaştırılmadığı sürece acentenin tekel hakkına sahip olması kuraldır. Hüküm kapsamında, acentenin aynı yer veya bölgede bir-biriyle rekabette bulunan¹⁴¹ birden fazla ticari işletme hesabına acentelik

¹³⁶ **Başpınar**, *Vekilin Özen Borcu*, s. 144.

¹³⁷ **Akipek Öcal**, s. 76; **Eren**, *Özel Hükümler*, s. 731.

¹³⁸ **Kaya**, *Acentelik*, s. 113. Doktrinde bir görüşe göre acente tacir ise basiretli bir acenteden beklenen özeni göstermekle yükümlü (TTK m. 18/2) iken (Bkz. **Arkan**, s. 226; **Şener**, *İşletme*, s. 360; **Kaya**, *Acentelik*, s. 115; **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 98; **Bozer/Göle**, s. 147, 149; **Kayıhan**, *Acentelik Sözleşmesi* s. 41-41, 100; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 851) diğer bir görüşe göre ise TBK m. 400 uyarınca işçiden beklenen özeni göstermekle yükümlüdür (Bkz. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 577).

¹³⁹ **Aksoy**, s. 225; **Kandralıoğlu**, s. 107.

¹⁴⁰ **Kaya**, *Acente*, s. 45, **Kaya**, Nazire: Acentenin Sözleşme Süresince ve Sözleşmeden Sonraki Rekabet Yasağı, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 96, Ağustos 2014, s. 45.

¹⁴¹ "Birbiriyle rekabette bulunan" ibaresinin aynı ticaret dalı şeklinde anlamak gerektiği konusunda bkz. **Kayıhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 107 ve dpn. 358'de adı geçen yazarlar. "Aynı ticaret dalı" ibaresinin dar yorumlanması gerektiği konusunda bkz. **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 835. Aksi halde acenteyi koruyan sistemin ihlal olunacağı konusunda bkz. **Kaya**, *Acentelik*, s. 46; **Saraç**, Tahir: "6102 Sayılı Ticaret Kanununun Acentelik İlişkisinde İnhisar Hakkı ve Rekabet Yasağı Sözleşmesine İlişkin

yapması önlenerek rekabet hakkının kötüye kullanılması engellenmektedir¹⁴². Ancak rekabet etmeme yükümlülüğü, acentelik mesleğinin mahiyetine, acentenin tacir-işleten sıfatına sahip olması sebebiyle bağımsızlığına ve birden fazla taciri temsil etmesinin acentelik faaliyetinin özel bir görünümü olması durumuna da aykırılık teşkil etmektedir¹⁴³. Bu sebeple; hüküm emredici şekilde kaleme alınmayıp acentenin kural olarak sözleşme süresince devam eden kanuni rekabet etmeme yükümlülüğünün taraflarca adi yazılı bir sözleşme ile ortadan kaldırılabileceği düzenlenmiştir¹⁴⁴. Ancak “tekel” hakkının kaldırılması halinde; tarafların kanun veya sözleşmeden doğan yükümlülükleri ortadan kalkmamakta, acentenin müvekkilin menfaatlerini koruma yükümlülüğü devam etmektedir¹⁴⁵. Alman¹⁴⁶ ve İsviçre¹⁴⁷ hukukunda ise acentenin tekel hakkına sahip olmaması kural, bu hakka sahip olması istisnadır¹⁴⁸. Acente tekel hakkına sahip olması halinde, müvekkilin korunan gizlilik çevresi genişlemektedir¹⁴⁹.

Acentenin rekabet etmeme yükümlülüğü kaynağını acentenin sadakat borcundan almaktadır¹⁵⁰. Zira sürekli bir borç ilişkisi doğuran acentelik sözleşmesi güven temeline dayanmaktadır¹⁵¹. Acentenin müvekkili ile rekabette

---

Hükümlerin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 61, Sayı 2, 2012, s. 719.

¹⁴² **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 836.

¹⁴³ **Kınacıoğlu**, s. 50; **Mutlu**, s. 74.

¹⁴⁴ **Kaya**, *Acentelik*, s. 46; **Kaya**, *Rekabet Yasağı*, s. 46; **Saraç**, s.715; **Şener**, *İşletme*, s. 363; **Yılmaz**, Asuman: “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Acentelik İlişkilerinde Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Antlaşması ve Rekabet Yasağına Uyması Karşılığında Acenteye Ödenmesi Gereken Bedel”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 2011, s. 310.

¹⁴⁵ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 836.

¹⁴⁶ Acenteye belirli bir yer veya müşteri çevresi tahsis edilmişse, acente sözleşme süresince söz konusu yer veya müşteri çevresinde kendi katılımı olmaksızın gerçekleştirilen işlemlerden ücret talep edebilir (§ 87 II HGB).

¹⁴⁷ Acente aksi yazılı şekilde kararlaştırılmadıkça başka müvekkiller için de faaliyette bulunabilir (OR Art. 418c/2).

¹⁴⁸ **Saraç**, s. 715.

¹⁴⁹ **Georg**, s. 243.

¹⁵⁰ **Kaya**, *Acente*, s. 47; **Saraç**, s. 716; **Sorkun**, s. 38; **Şener**, *İşletme*, s. 363. Alman doktrininde acentenin sözleşme ilişkisi süresince rekabet eylemlerinde bulunamayacağı, bunun kaynağının ise acentenin müvekkilin menfaatlerini koruma borcu (§86 I HGB) olduğu ifade edilmektedir. **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 129; **Kaya**, *Rekabet Yasağı*, s. 45.

¹⁵¹ **Kaya**, *Rekabet Yasağı*, s. 45; **Kayihan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 98; **Mutlu**, s. 74; **Şener**, *İşletme*, s. 363.

bulunması, müvekkilin işlerini görme ve menfaatlerini koruma borcuna da aykırılık oluşturmaktadır¹⁵². Bu bağlamda, acentenin aynı yer ve bölgede birbiriyle rekabette bulunan birden fazla ticari işletme hesabına acentelik yapmasının engellenmesi, müvekkil sırlarının dolaylı olarak korunmasına hizmet eden bir işlev arz etmektedir.

c. Talimata Uygun Hareket Etme

Müvekkil, acentenin bağımsız tacir yardımcısı sıfatına uygun olduğu ölçüde acenteye talimat verebilir¹⁵³. Talimata uygun hareket etme yükümlülüğü acentenin sadakat borcundan kaynaklanmaktadır¹⁵⁴. Acente talimat alıncaya kadar işlemi geciktirebilir. Durumun talimat almaya uygun olmadığı hallerde veya acenteye en yararlı şartlar çerçevesinde hareket yetkisi verilmiş ise acente basiretli tacir gibi kendi görüşüne göre işlemi gerçekleştirir (TTK m. 110/2)¹⁵⁵. Müvekkil acenteye sırlarının saklanması konusunda da talimat verebilir. Sır saklama yükümlülüğünün bu kapsamda da değerlendirilmesi gerekir. Sır saklama talimatının somut bir bilgiye ilişkin veya genel olarak verilmesi mümkündür.

d. Rekabet Yasağı Anlaşması

Acentelik sözleşmesi süresince devam eden kanuni rekabet etmeme yükümlülüğü sözleşmenin sona ermesiyle birlikte ortadan kalktığından, müvekkil, acentenin edindiği sırların rakip faaliyetlerde kullanılmaması için rekabet yasağı anlaşması¹⁵⁶ imzalamak isteyebilir¹⁵⁷. Zira acentelik sözleşmesi süresince müvekkile ait bilgiler toplayan ve deneyim elde eden acente, acentelik sözleşmesinin sona ermesinden sonra edindiği bu bilgileri müvek-

¹⁵² Koç, s. 28; Can, Ozan: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre Acentelikte Rekabet Yasağı Anlaşması, Turhan Kitapevi, Ankara 2011, s. 48.

¹⁵³ Arkan, s. 227; Kayıhan, Acentelik Sözleşmesi, s. 105; Mutlu, s. 68; Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer Ertan, s. 854; Şener, İşletme, s. 362.

¹⁵⁴ Meyveci, s. 26-27; Mutlu, s. 87; Şener, Ticari Temsilci, s. 341.

¹⁵⁵ Bozer/Göle, s. 150; Kınacıoğlu, s. 44; Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer Ertan, s. 855.

¹⁵⁶ TTK m. 123'de rekabet yasağı sözleşmesi yerine "anlaşması" kavramı yer almaktadır. Bunun sebebi mehzaz kanun §90a HGB'da "sözleşme (Vertrag)" kavramı yerine "Abrede" kavramının kullanılmış olmasıdır. Göksoy, Yaşar Can: "6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Acentenin Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Anlaşması", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Özel Sayı, 2010, s. 897.

¹⁵⁷ Can, s. 42; Günay, E. Deniz/Günay, G. Engin: Türk Ticaret Kanunu ve Karşılaştırmalı Hukukta Acentenin Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Anlaşması, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 131, Temmuz 2015, 147-148; Kaya, Rekabet Yasağı, s. 47; Şener, Ticari Temsilci, s. 364.

kilin faaliyetleri çerçevesinde kullanmak istemesi halinde taraflar arasında menfaat çatışması doğabilmektedir¹⁵⁸.

TTK m. 123¹⁵⁹,te düzenlenen rekabet yasağı acentelik sözleşmesinin sona ermesinden sonra diğer bir ifade ile taraflar arasında hukuki ilişkinin kalmadığı döneme ilişkin iki tarafa borç yükleyen, acentenin sözleşme sonrası rekabetini müvekkil lehine sınırlayan, yazılı bir sözleşmedir¹⁶⁰. Rekabet yasağı, esasen bir faaliyet sınırlaması olup vekilin sadakat borcunun sözleşme sonrasına yansımadır¹⁶¹.

Rekabet yasağı anlaşmasında sırrın saklanması bağımsız olarak işletme ile rekabet teşkil eden her türlü davranış yasaklanmakta, sır saklama da ise sırrın kullanımı ve açıklanması yasaklanırken sır tutma yükümlüsü sahip olduğu bilgiyi kendisi kullanamayacağı gibi sırrı kullanabileceği başka bir faaliyette de bulunamayacağından bir anlamda rekabet yasağı borcu altına da girmektedir. Ancak faaliyet sınırlaması sırrın saklanması öngörmese bile acentenin faaliyeti süresince öğrendiği ticari sırları kullanamayacağı kabul edilmektedir¹⁶². Bu bağlamda, rekabet yasağı anlaşması, sır saklama borcundan daha geniş bir koruma sağlamaktadır¹⁶³. Ancak sır saklama yükümlülüğünün acentenin çalışma ve sözleşme özgürlüğünü kısıtlaması halinde, söz konusu yükümlülüğün rekabet yasağı anlaşması olarak değerlendirilmesi gerekir¹⁶⁴. Salt sadakat veya sır saklama yükümlülüğü öngören anlaşmalara TTK m. 123 hükmünün uygulanması ise mümkün değildir¹⁶⁵.

e. Acentenin Ücreti İle İlgili Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı

Acentenin acentelik sözleşmesinden kaynaklanan en önemli hakkı ücrettir (TTK m. 113). Acentenin ücret alma hakkı ile bağlantılı bir diğer hakkı ise ücretine ilişkin bilgi ve belge isteme ve inceleme hakkıdır. Müvekkil de acentelik ücretiyle ilgili bilgileri acenteye paylaşmak zorundadır. Bu kap-

¹⁵⁸ Can, s. 43, 48; Sorkun, s. 40; Yılmaz, s. 310.

¹⁵⁹ TTK m. 123 kapsamında; rekabet yasağı anlaşmasının geçerlilik şartları (TTK m.123/1), rekabet yasağı anlaşmasından vazgeçme (TTK m. 123/2), anlaşmadan dönülmesi (TTK m. 123/3), hükmün emredici niteliği (TTK m. 123/4) düzenlenmiştir.

¹⁶⁰ Kaya, *Acente*, s. 307; Göksoy, s. 895, 902.

¹⁶¹ Can, s. 45-46, 50.

¹⁶² Bilge, s. 155; Can, s. 51; Göksoy, s. 902, dpn. 18.

¹⁶³ Erdem, Ercüment: Rekabet Hukuku Açısından Birleşme ve Devralmalarda (Yoğunlaşmalarda) Yan Sınırlamalar”, Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları, Rekabet Kurumu, Ankara 2004, s. 149, 152; Sorkun, s. 42, dpn. 159.

¹⁶⁴ Can, s. 51; Sorkun, s. 42, dpn. 159.

¹⁶⁵ Günay/Günay, s. 156; Göksoy, s. 902; Sorkun, s. 32.

samda acente ücrete ilişkin defter kayıtlarının gönderilmesini müvekkilden talep edebilir. Müvekkilin defter suretini vermekten kaçınması ya da defterlerin doğruluğu ve tamlığı konusunda kuşku duymayı gerektiren haklı nedenlerin varlığı halinde; acente, ticari defter ve belgelerin ilgili kısımlarını kendisi inceleyebilir veya bir uzmana inceletebilir (TTK m. 116/2).

Ticari defterler tacirin ticari işletmesinin mali durumu hakkında gizli bilgiler içerir¹⁶⁶. Bu bağlamda, ücreti sebebiyle söz konusu belgeler üzerinde inceleme yapan acentenin ücret hakkı ile ilgili olmayan pek çok sırrı öğrenmesi mümkündür. Acentenin bu kapsamda aldığı defter ve belgeleri güvenli şekilde saklaması, müvekkiline zarar verecek şekilde başkaları ile paylaşmaması gerekmektedir¹⁶⁷. Zira ticari defterler kapsamında öğrenilecek sırların korunmasında müvekkilin menfaati bulunmaktadır¹⁶⁸.

İnceleme hakkı sadece ticari defterlerle sınırlı olmayıp ücret hakkı ile bağlantılı yazışma, sözleşme, fatura ve bilgisayar kayıtlarını da içermektedir¹⁶⁹. TTK m. 116/2 gereği, acentenin söz konusu defter ve belgeleri kendisinin incelemesi veya uzman olan üçüncü bir kişiye inceletmesi mümkündür. Müvekkilin sırlarını saklamakla yükümlü olan acentenin defter ve belgeleri bizzat incelemesi halinde, defterler ve belgelerin üçüncü kişilerin incelemesine açılmasının önlenmesi sebebiyle bu konudaki müvekkil menfaati de korunmuş olacaktır¹⁷⁰.

¹⁶⁶ **Kınacıoğlu**, s. 66.

¹⁶⁷ **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 252, dpn. 313.

¹⁶⁸ **Karaege**, *Özge: Acentenin Ücret Hakkı*, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 226; **Kayıhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 148; **Tekin**, *Ufuk: Acentenin Ücret Hakkı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2018, s. 160.

¹⁶⁹ **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 261-262; **Karaege**, s. 224.

¹⁷⁰ **Karasu**, *Acente*, s. 71. Defterlerin uzmana inceletilmesi halinde ise § 87c HGB'den farklı olarak, TTK m. 116/2'de defterlerin kim tarafından inceleneceğini belirleme hakkı acenteye bırakılmıştır. Bu noktada doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır. Bir görüşe göre; defterleri bizzat inceleme veya inceletme konusundaki seçim hakkı müvekkile ait olmalıdır. Ancak seçilecek uzmanın mesleği gereği sır saklama yükümlülüğüne tabi olması halinde böyle bir durumdan söz edilemez. **Kaya**, *Acentelik*, s. 175; **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 261. İkinci görüşe göre ise bu hak acente tarafından kullanılmalıdır. Zira hakkın sahibi acentedir. Acentenin ücretine ilişkin ortada bir kuşku vardır ve bu kuşku defterlerin bağımsız olduğuna inanılan bir kişi tarafından denetlenmesi ile giderilebilir. Ayrıca acentenin müvekkil menfaatlerini koruma ve sır saklama borcunun bulunması sebebi ile müvekkilin defterlerinin incelenmesinden kaynaklanan menfaatleri güven altındadır. **Karaege**, s. 227; **Karasu**, *Acente*, s. 70; **Tekin**, s. 171.

2. Haksız Rekabet Düzenlemeleri

TTK m. 54-63 arasında haksız rekabet düzenlemelerine yer verilir. TTK m. 54’de haksız rekabet halleri örnek kabilinden sayılmaktadır¹⁷¹. Bu hallerden biri de TTK m. 55/1, d’de düzenlenen “üretim ve iş sırlarını hukuka aykırı olarak ifşa etmek”tir. Hüküm gereğince, “*Üretim ve iş sırlarını hukuka aykırı olarak ifşa etmek; özellikle, gizlice ve izinsiz olarak ele geçirildiği veya başkaca hukuka aykırı bir şekilde öğrendiği bilgileri ve üretenin iş sırlarını değerlendiren veya başkalarına bildiren dürüstlüğü aykırı davranmış olur*”. Hüküm kapsamında, haksız rekabetin gerçekleşmesi için üretim ve iş sırrının mevcut olması ve sırrın hukuka aykırı şekilde ifşa edilmiş olması gerekmektedir. Hukuka aykırılığın söz konusu olması için kanundan veya sözleşmeden kaynaklı sır saklama yükümlülüğünün mevcut olması ve bu yükümlülüğün ihlal edilmesi gerekir¹⁷².

TTK m. 55/1, c’de “*Başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma; özellikle...*” bir diğer haksız rekabet hali olarak düzenlenmektedir¹⁷³. İş ürünü; teklif, hesap, plan şeklinde somutlaştırılmaktadır. Orijinal bir fikir, ürün veya buluş da ilgili hüküm kapsamındadır¹⁷⁴. İş ürünü, sır niteliğinde olabileceği gibi sır niteliği taşımayan ürünlerden de oluşabilmektedir. Bu bağlamda, üretim ve iş sırları da iş ürünü kapsamında değerlendirilebilir. TTK m. 55/1, c ve d arasındaki temel fark, TTK m. 55/1, c’de “yararlanma” asli unsur olarak kabul edilmesine rağmen TTK m. 55/1, d’de “değerlendirme” örnek hal olarak kabul edilip, ilgili haksız fiilin asli unsurunu üretim ve iş sırlarının hukuka aykırı şekilde ifşa etmek oluşturmaktadır¹⁷⁵.

¹⁷¹ Haksız rekabet hükümleri kapsamında sırrın korunmasına ilişkin bir diğer düzenleme TTK m. 55/1, b,3’de yer almaktadır. Burada, “*işçileri, vekilleri veya diğer yardımcı kişileri işverenlerinin veya müvekkillerinin üretim ve iş sırlarını ifşa etmeye veya ele geçirmeye yöneltmek*” haksız rekabet hali olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla hüküm ticari sırrı ifşa etmeye veya ele geçirmeye yöneltmek fiilini düzenlediği için acentenin sır saklama yükümlülüğü ile bağlantılı olmaması sebebi ile bu çalışma kapsamına alınmamıştır. Ticari sır koruması içeren diğer haksız rekabet hükümleri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Karşoğlu**, s. 310 vd.; **Sulu**, s. 52-56.

¹⁷² **Bahar Sayın**, Hediye: “Haksız Rekabet Hukuku Açısından Üretim ve İş Sırrının Hukuka Aykırı Olarak İfşası”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 12, Sayı 136, 2017, s. 40; **Nomer Ertan**, *Haksız Rekabet*, s. 331-333; **Karşoğlu**, s. 375-377; **Yasaman**, Hamdi: *Haksız Rekabet ve Rekabet Yasağı*, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 242.

¹⁷³ Acentenin sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmenin aynı zamanda ilgili hükmü de ihlal edeceği konusunda bkz. **Kaya**, *Acentelik*, s. 117, dñn. 122.

¹⁷⁴ **Nomer Ertan**, *Haksız Rekabet*, s. 318.

¹⁷⁵ **Ersoy**, Fevzi Alperen: *Haksız Rekabet Hukukunda Başkalarının İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma*, Özyeğin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022, s. 60, 74.

Kanuna veya sözleşmeye dayanan sır saklama yükümlülüğünün ihlal edilmesi ile sadece sır saklama yükümlülüğünün ihlali değil, haksız rekabet gündeme gelmektedir¹⁷⁶. Zira, müvekkiline ait ticari sırları korumakla yükümlü olan acentenin bu yükümlülüğünün ihlali ile acente müvekkilin menfaatlerini koruma borcunu (TTK m. 109/1) ve haksız rekabet düzenlemesini (TTK m. 55/1-d) ihlal etmektedir¹⁷⁷. Bu bağlamda, acentelik sözleşmesinin sona ermesinden sonraki döneme ilişkin bir rekabet yasağı düzenlemesi olmadığı takdirde, acentenin müvekkili ile olan rekabet sınırını haksız rekabet düzenlemeleri oluşturmaktadır¹⁷⁸.

B. Sigortacılık Kanununda Yer Alan Düzenleme

Sigortacılık Kanunu (SK) m. 2/1, m gereği, “*Sigorta acentesi, ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişidir*”. TTK’den farklı olarak SK’da sigorta acentesinin sır saklama borcu “*Sigorta acenteleri ile bunların yanlarında çalışanlar, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamaz*.” ifadeleri ile açık şekilde düzenlenmiştir (SK m. 23/17). Bu hüküm uyarınca, sigorta acenteleri ile bunların yanlarında çalışanlar, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamaz. Hüküm kapsamında, sigorta acentesi açık şekilde acentelik sözleşmesi süresince sır saklamakla yükümlü tutulmaktadır¹⁷⁹. Her ne kadar hükümde sadece “açıklayamaz” ifadesi yer alsada “acentenin bu sırları kendi menfaatine kullanması” da mümkün değildir¹⁸⁰. Hükümde sadece sigorta şirketlerine ait bilgi ve sırların açıklanması yasaklanmamış “işleri dolayısıyla öğrendikleri” ifadesi nedeniyle acentenin sigortacıdan ve diğer sigorta ilgililerinden öğrendikleri bilgi ve sırlar bakımından da düzenleme getirilmiştir¹⁸¹. Diğer bir ifade ile sadece sırlar değil, öğrenilen

¹⁷⁶ Nomer Ertan, *Haksız Rekabet*, s. 331-333; Karshoğlu, s. 375-377; Yasaman, s. 242.

¹⁷⁷ Nomer Ertan, *Haksız Rekabet*, s. 333; Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 107-108, dñn. 72; Bu fiil ile sadakat yükümlülüğünün ihlal edileceği konusunda bkz. Aksoy, s. 375-380.

¹⁷⁸ Kaya, *Acentelik*, s. 306, dñn. 395; Sorkun, s. 42.

¹⁷⁹ Bkz. Kayıhan, Şaban: “Yeni Düzenlemeler Işığında Türk Hukukunda Sigorta Acenteleri”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 3, Sayı 27, 2008, s. 55.

¹⁸⁰ Gürbüz Usluel, s. 242.

¹⁸¹ Akgün, Evrim: “Sigorta Acentesi ile İlgili Bazı Tespitler”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 153-154, 2017, s. 72.

tüm bilgiler bu yükümlülük kapsamındadır. Ayrıca hüküm gereğince; sadece acente değil, acentenin yanında çalışanlar da öğrendikleri bilgi ve sırları saklama yükümlülüğüne tabidir¹⁸². SK m. 23/17’de acentenin sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranması haline ilişkin bir düzenlemeye ise yer verilmemiştir¹⁸³. Doktrinde acentenin sır saklama yükümlülüğünün SK yerine bütün acenteleri kapsayacak şekilde TTK’da düzenlenmesi gerektiğine haklı olarak işaret edilmektedir¹⁸⁴.

V. SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KONU VE SÜRE BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Sırrın Konusu ve Türü

1. Genel Olarak Diğer Tacir Yardımcıları Bakımından

Acentenin sır saklama yükümlülüğünün kapsamının belirlenmesi için diğer tacir yardımcılarının sır saklama yükümlülüklerinin incelenmesi de önem taşımaktadır. Ticari temsilci, ticari vekil ve pazarlamacı tacirin bağımlı yardımcılarıdır. Bağımlı tacir yardımcıları ile tacir arasındaki ilişki sürekli niteliktedir. Bağımlı tacir yardımcılığı ilişkisi hizmet, vekâlet, şirket sözleşmesi veya karma biçimde oluşabilmektedir¹⁸⁵.

Ticari temsilci (TBK m. 547-550), tacirin alter egosudur. Bazı istisnalar haricinde ticari temsilci, işletme konusuna giren işlerde taciri temsil yetkisine sahiptir¹⁸⁶. Doktrindeki çalışmalar genel olarak temsilcinin temsil yetkisi ve rekabet yasağına odaklanmış olup ticari temsilcinin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak ticari temsilci iş görme borcu¹⁸⁷ dolayısıyla tacire karşı sadakat yükümlülüğü altındadır¹⁸⁸. Ticari temsilci, tacirin ticari işletmesinde sahip olduğu geniş yetkiler çerçe-

¹⁸² Yazıcıoğlu, s. 168.

¹⁸³ Narbay/Güllüce, s. 1992.

¹⁸⁴ bkz. Kayıhan, *Sigorta*, s. 55.

¹⁸⁵ Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 735; Yolal, Oğuz: *Ticari Vekil*, Seçkin Yayın-
evi, Ankara 2020, s. 44-45; Söz konusu sözleşmeler dışında farklı hukuki ilişkilerin de
mevcut olabileceği konusunda bkz. Şener, *Ticari Temsilci*, s. 339.

¹⁸⁶ Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 731.

¹⁸⁷ Ticari temsil ilişkisinin tek taraflı hukuki işlemle verilen temsil yetkisi içerdiği ve temsil
yetkisinin verilmesine yol açan hizmet, vekâlet, ortaklık sözleşmesi şeklindeki alt ilişki-
den bağımsız olduğu konusunda bkz. Kırca, İsmail: *Ticari Mümessillik*, Yetkin Yayın-
evi, Ankara 1996, s. 171.

¹⁸⁸ Kırca, s. 171; Şener, *Ticari Temsilci*, s. 339; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s.
736.

vesinde iş gördüğü için sır saklama yükümlülüğünün söz konusu olmadığı düşünülemez.

Ticari vekil TBK m. 551-554 arasında düzenlenir. Kanunda açık şekilde düzenlenmese de, ticari vekilin yetkisi sona ermiş olsa bile sadakat yükümlülüğünden kaynaklanan sır saklama yükümlülüğüne tabi olduğu doktrinde kabul edilmektedir¹⁸⁹. Yine doktrinde vekilin sır saklama yükümlülüğünün kapsamının ticari vekil tarafından yapılan işin niteliğine, ticari işletme sahibinin kişiliğine ve menfaatlerine göre belirleneceği belirtilmektedir¹⁹⁰.

Pazarlamacı da (TBK m. 448-460) TBK m. 469'un 396/4'e atfı gereği, sır saklama yükümlülüğü altındadır. Pazarlamacının hizmet sözleşmesi boyunca öğrendiği sırları kendi adına kullanması mümkün olmadığı gibi bu sırları üçüncü kişilere açıklaması da mümkün değildir¹⁹¹. Doktrinde sır saklama yükümlülüğünün kapsamında "üretim ve iş sırları"¹⁹² "ticari sır, iş ve fabrika sırları"nın olduğu yönünde görüşler vardır¹⁹³. Ayrıca doktrinde işverence iş sırrı olarak nitelendirilenler yanında işverenin menfaatinin söz konusunu olduğu kabul edilen her hususun bu kapsamda olduğu yönünde de görüşler bulunmaktadır. Buna göre, tacirin menfaatinin söz konusu olduğu hallerde ilişkinin sona ermesinden sonra da sır saklama yükümlülüğü devam etmektedir. Ancak yükümlülük iş ilişkisi devam ettiği sürece en yüksek seviyede iken iş ilişkisinin sona ermesinden sonra işverenin menfaatlerini koruma ölçüsüne kadar hafiflemektedir. Ölçünün tespiti açısından dürüstlük kuralının esas alınması gerekmektedir¹⁹⁴.

Komisyoncu ve simsar, acente ile birlikte bağımsız tacir yardımcılarındadır. Acenteden farklı olarak komisyoncu ve simsarın tacirle olan ilişkisi geçici niteliktedir.

Komisyoncu da (TBK m. 532-546) sadakat borcundan kaynaklanan sır saklama yükümlülüğü altında olup sır saklama yükümlülüğü kanunda açık şekilde düzenlenmemiştir. Komisyoncunun sır saklama yükümlülüğünün

¹⁸⁹ **Gümüş**, s. 155; **Yolal**, s. 223.

¹⁹⁰ **Yolal**, s. 223.

¹⁹¹ **Akdeniz**, Umut: "Pazarlamacılık Sözleşmesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Cilt XVII, Sayı 4, 2013, s. 20; **Topuz**, Murat: "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Pazarlamacılık Sözleşmesi (TBK m. 448-460)", MÜHF - HAD, Cilt 19, Sayı 1, 2013, s. 320.

¹⁹² **Akdeniz**, s. 20; **Ceylan**, s. 472.

¹⁹³ **Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer Ertan**, s. 768.

¹⁹⁴ **Tuncay**, s. 1069; **Topuz**, s. 321; **Zengin**, İbrahim Çağrı: Pazarlamacılık Sözleşmesi, XII Levha Yayınevi, İstanbul 2013, s. 67-68.

kapsamı belirlenirken işin niteliği, vekâlet verenin menfaati ve kişiliği dikkate alınmaktadır¹⁹⁵. Diğer bir ifade ile komisyoncunun sır saklama yükümlülüğünün konusu ve kapsamının somut olayın koşulları dikkate alınarak belirlenmesi gerekir. Komisyoncunun sır saklama yükümlülüğü komisyon ilişkisinin sona ermesinden sonra da devam etmektedir¹⁹⁶.

Simsar (TBK m. 520-525) sadakat borcu gereği müvekkilinin menfaatlerini gözetmek ve iş sırlarını korumakla yükümlüdür¹⁹⁷. Tacirle arasında geçici bir ilişki olan simsarın sır saklama yükümlülüğü sadece müvekkilinin imalat ve ticaretiyle ilgili sırları değil, aynı zamanda müvekkilinin menfaatine aykırı olan, işletmenin geliri, ekonomik durumu, özellikleri, reklam planı gibi her türlü bilgi ve tecrübeyi kapsamaktadır¹⁹⁸.

Tüm bu açıklamalar ışığında genel olarak denilebilir ki tacir yardımcılarının sır saklama yükümlülüğüne ilişkin kanunda açık bir düzenleme olmadığı gibi doktrinde de sır saklama yükümlülüklerinin kapsamına ilişkin bir açıklık söz konusu değildir. Tartışmasız olan tek husus ise ister bağımlı ister bağımsız olsun tüm tacir yardımcılarının sır saklama yükümlülüğüne tabi olduğudur.

Tacirle acente arasındaki ilişki süreklilik gösteren yoğun bir güven ilişkisidir. Bu bağlamda acentenin sır saklama yükümlülüğünün kapsamı ilişkisinin süreklilik göstermediği tacir yardımcılarına oranla katı değerlendirilmelidir. Zira acenteye tacir arasında yoğun bir güven ilişkisi oluşmuş ve acentenin öğrenebileceği sırların kapsamı da genişlemiştir¹⁹⁹.

2. Acente Bakımından

TTK'da acentenin sır saklama yükümlülüğünün açık şekilde düzenlenmemesi, yükümlülüğün konu bakımından kapsam ve sınırını da belirsiz hale getirmektedir²⁰⁰. Acentenin sır saklama yükümlülüğünün konu bakımından kapsamı hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. İlk görüşe göre, acente sır saklama yükümlülüğü kapsamında müvekkiline ait iş sırlarını saklamalıdır. Bu yükümlülük kapsamına işletmenin imalat ve tica-

¹⁹⁵ **Deniz Çakmaklı**, Hande: Alım veya Satım Konusunda Komisyon Sözleşmesi. Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 145.

¹⁹⁶ **Seçer**, Öz: Alım Satım Komisyonculuğu Sözleşmesi, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 137.

¹⁹⁷ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 789.

¹⁹⁸ **Bozkurt**, s. 193; **Kınacıoğlu**, s. 48.

¹⁹⁹ **Bozkurt**, s. 193; **Kınacıoğlu**, s. 49.

²⁰⁰ **Can**, s. 50, dpn. 161.

retine ilişkin sırları; işletmenin ekonomik durumu, projeleri, yazışmaları, sevkiyatları ve müşteri listeleri²⁰¹ girmektedir²⁰². İkinci bir görüşe göre, acente ticari işletmeye dair sırları saklamalıdır. Bu görüşe göre, acentenin sır saklama borcunun kapsamını ticari işletmeye ait kendisine verilen veya herhangi bir şekilde öğrendiği tüm sırlar oluşturmaktadır²⁰³. Üçüncü görüşe göre ise acente sır saklama borcu kapsamında ticari sır, iş sırrı ve üretim sırlarını saklamakla yükümlüdür. Bu kapsama acentelik faaliyeti sırasında acenteye tevdi edilen veya acenteye öğrenilen iş ve işletme sırları girmektedir²⁰⁴.

Ticari sır, iş sırrı ve üretim sırrının kapsam ve sınırlarının belirlenmesindeki zorluğa yukarıda işaret etmiştik. Bu bağlamda, doktrindeki görüş farklılıklarının da sır türlerinin kapsam ve sınırının çizilmesindeki zorluktan kaynaklandığı kanaatindeyiz. İlk görüşün üretim ve iş sırlarını kapsaması sebebiyle acentenin de tabi olduğu haksız rekabet düzenlemeleri ile uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak yukarıda da izah edildiği gibi iş sırrı ticari sırı da kapsayan bir kavram olup acentenin sır saklama yükümlülüğünü genişletmektedir. Ayrıca, iş sırrı daha çok hizmet sözleşmesinden kaynaklı ilişkilerde söz konusu olmaktadır. Acente ile müvekkil arasındaki ilişki kural olarak hizmet sözleşmesi değildir²⁰⁵. İkinci görüş açısından bakıldığında, burada “işletme sırrı” ile ifade edilmek istenen sırrın tespiti gerekmektedir. Bu hususta Alman ve İsviçre hukukuna işaret edilmektedir. Türk hukukundan farklı olarak Alman hukukunda acentenin sır saklama yükümlülüğünün açık şekilde düzenlendiği § 90 HGB’ye göre; acente, sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra dahi kendisine tevdi edilen veya müvekkili için yaptığı iş dolayısıyla öğrendiği iş ve işletme sırlarından/ticari sır (işletmeye ait ticari sırları)(Geschäfts- und Betriebsgeheimnisse) -koşulların bütününe göre basiretli bir iş adamının mesleki görüşüne aykırı olduğu ölçüde- faydalanamaz veya sırları başkalarına açıklayamaz²⁰⁶. Alman Haksız Rekabet Kanununda da (UWG) “iş ve işletme sırrı” “ticari sırları” ifade etmektedir. İş sırrı genel iş ilişkilerine ilişkin sırlar için kullanılırken işletme sırrı işletmenin

²⁰¹ Alman hukukunda müşteri listelerinde ayırım yapılmaktadır. Eğer listelere erişim genel olarak mümkün ise ortada iş ve işletme sırrı mevcut değildir. **Oetker/Busche**, § 90, N. 4; **Hopt/Kumpan/Leyens/Merkt/Roth**, § 90, N. 7.

²⁰² **Kayhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 119.

²⁰³ **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 107.

²⁰⁴ **Kaya**, *Acentelik*, s. 117; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 854.

²⁰⁵ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 832.

²⁰⁶ **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 107, dpn. 72; Bu kriterin Türk hukukunda da uygulanabileceği hususunda bkz. **Kayhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 119.

teknik işleyişine ilişkin sırlar için kullanılmaktadır²⁰⁷. İsviçre hukukunda da Alman hukukuna benzer şekilde acentenin “Geschäftsgeheimnisse” (iş sırrını) saklamakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir (OR Art. 418d). Bu sır, acenteye acentelik ilişkisi gereği tevdi edilen olgulardır. Bu temelde acente, müvekkilin bu bilgilerin gizli tutulması hususundaki iradesini ve menfaatinin bilmektedir²⁰⁸. İkinci görüşte, “işletme sırrı” ile “ticari sır” kastedilmekte ve somut olayda bir bilginin ticari sır niteliğini belirlemenin zorluğuna işaret edilmektedir. Zira işletme sahibinin ticari sır kapsamının geniş tutulmasındaki menfaati, acentenin ticari sır kavramının dar belirlenmesindeki menfaati ile çatışmaktadır²⁰⁹. Üçüncü görüş ise kapsama ticari sırrı, iş sırrını, fabrika sırrını ve işletme sırrını almaktadır. İlk görüşte iş sırrına ilişkin eleştiriler ile işletme sırrının kapsamı konusundaki açıklamalar bu görüş için de geçerlidir. Ayrıca bu görüş, kanunda açık şekilde düzenlenmeyen acentenin sır saklama yükümlülüğünün kapsamını daha da genişleterek, acentenin sır saklama yükümlülüğünü ağırlaştırmaktadır.

Esasen sır saklama yükümlülüğünün sınırı, kanun ve ahlaki düzene ilişkin hükümlerden tespit edilebilir²¹⁰. Vekâlet sözleşmesine baktığımızda vekilin sır saklama yükümlülüğü kapsamında müşteri sırrı, banka sırrı, işletme sırrı, iş sırrı veya ticari sır gibi herhangi bir sırrın söz konusu olabileceği ve bir bilginin pek çok sır türü kapsamına girebileceği belirtilmektedir. Burada önemli olan bilginin türü değil, bilginin sır niteliğidir²¹¹. SK m. 23/17’deki sigorta acentesinin sır saklama yükümlülüğüne baktığımızda “işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırlar” ifadesi de bu doğrultudaki sırlara işaret edilmektedir. Sır olarak nitelenen veya sır kapsamında acenteye paylaşılan, acentelik faaliyeti sırasında öğrenilen sırların korunması esas olmalıdır²¹². Bu bağlamda, acentenin sır saklama yükümlülüğü kapsamında sır türü ayrımı yapılmaması gerektiği kanaatindeyiz. Bu düşünce ise acenteye tacir arasında süreklilik arz eden yoğun bir güven ilişkisinin ve acentenin öğrenebileceği sırların kapsamının da genişlemiş olması düşüncesi ile uyumludur²¹³. Alman hukukunda da sır saklama yükümlülüğünün dar bir

²⁰⁷ Bilge, s. 33.

²⁰⁸ Gautschi, Georg: BK-Berner Kommentar, (Hrsg: Arthur Meier-Hayoz) Stämpfli Verlag AG, Zürich 1964, s. 241.

²⁰⁹ Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 108-110.

²¹⁰ Kınacıoğlu, s. 49.

²¹¹ Aksoy, Muhammed Ramazan: Vekâlet Sözleşmesinde Vekilin Sır Saklama Yükümlülüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 160; Seçer, s. 157.

²¹² Kaya, *Acentelik*, s. 117, dñn. 123.

²¹³ Bozkurt, s. 193; Kınacıoğlu, s. 48.

kapsamda olmadığı, sır saklama yükümlülüğünün söz konusu olması için acentenin bilginin sır niteliğini bilmesinin yeterli olduğu kabul edilmektedir²¹⁴.

B. Süre Bakımından

Vekil, vekâlet sözleşmesi sebebiyle öğrenmiş olduğu sırları işin görülmesi sırasında ve sözleşme sona erdikten sonra saklamak zorundadır²¹⁵. TTK'da acentenin sır saklama yükümlülüğü düzenlenmediğinden acentenin sır saklamakla yükümlü olduğu süre hakkında da bir düzenleme bulunmamaktadır²¹⁶. Acentenin vakıf olduğu sırrı saklamakla yükümlü olduğu zamanın sözleşme temelinde tespit edilmesi gerekir²¹⁷.

1. Sözleşme Öncesi

Sözleşme görüşmeleri sırasında sır niteliğinde bilgilerin sözleşmenin diğer tarafına verilmesi halinde sır saklama yükümlülüğü sözleşme öncesinde de doğabilmektedir. Bu aşamada taraflar arasında sözleşme benzeri güven ilişkisi mevcut olup taraflar birbirlerinin kişilik ve malvarlığı değerlerini korumakla yükümlüdür²¹⁸. Acente de sözleşme görüşmeleri sırasında müvekkiline ait pek çok sırrı öğrenebilmektedir²¹⁹. Dolayısıyla acentenin müvekkilin menfaatini koruma borcunun ve bu bağlamda sır saklama yükümlülüğünün sözleşme görüşmelerinden itibaren başladığını söylemek yanlış olmayacaktır²²⁰. Acentenin bu safhada elde ettiği sırları açıklaması veya kullanması, acentenin sözleşme görüşmelerinden kaynaklanan sorumluluğunu (Culpa in contrahendo) gündeme getirmektedir²²¹. Sözleşme görüşmelerinin başlaması ile birlikte tarafların "zımni susma yükümlülükleri" doğmaktadır. Bu yükümlülük ise bilginin saklı kalmasında ilgilinin haklı menfaati devam ettiği sürece devam etmektedir²²². Acentelik sözleşmesinin

²¹⁴ Hopt, § 90, N. 1.

²¹⁵ Akipek Öcal, s. 73-74.

²¹⁶ Can, s. 50, dñn. 161.

²¹⁷ Acentenin yükümlülüğün sözleşme sırasında olduğu hususunda bkz. Kaya, *Acentelik*, s. 117; Acentenin yükümlülüğünün sözleşme öncesinde, sözleşme sırasında ve sözleşme sona erdikten sonra mevcut olduğu hususunda bkz. Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 111-112; Yükümlülüğün sözleşme sırasında ve sonrasında devam ettiği hususunda bkz. Kınacıoğlu, s. 49; Kayıhan, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 119.

²¹⁸ Bilge, s. 103.

²¹⁹ Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 111.

²²⁰ Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 111.

²²¹ Anonim şirketlerde ticari sır açısından bkz. Gürbüz Usluel, s. 116.

²²² Karshoğlu, s. 125.

imzalanmamış olması veya herhangi bir sebeple baştan itibaren geçersiz olması bahse konu borcu ortadan kaldırmamaktadır²²³.

Özellikle sözleşme görüşmeleri sırasında hangi hususun sır olarak kabul edilip edilmeyeceği kuşku yaratacak nitelikte olduğundan, bu hususun taraflar arasında belirlenmesi ve buna göre hareket edilmesi taraf menfaatlerine uygundur²²⁴. Bu noktada gizlilik sözleşmesinin yapılması faydalı olmaktadır. Böyle bir durum da sır; zimni susma yükümlülüğü kapsamında değil, gizlilik sözleşmesi kapsamında korunacaktır²²⁵.

Alman hukukunda da sözleşme müzakereleri sonucu sözleşme akdedilmese dahi, acentenin sözleşmesinin imzalanmasından önce de iş ve işletme sırlarını korumakla yükümlü olduğu kabul edilmektedir²²⁶.

2. Sözleşme Süresince

Acente, sözleşme süresince kendisine verilen veya bir şekilde öğrendiği sırları saklamakla yükümlüdür²²⁷. Sözleşmenin akdedilmesi ile taraflar arasında bir sözleşme çerçevesi çizilmiştir. Bu noktada sır olan hususların belirlenmesi sözleşme görüşmeleri aşamasına göre kolaylık arz etmektedir. Faaliyet esnasında öğrenilen sırların açıklanması müvekkile zarar vereceğinden, sırrın saklanmaması müvekkilin menfaatini koruma borcu ile bağdaşmamaktadır²²⁸. Alman hukukunda; acentenin sözleşme süresince sır saklama yükümlülüğü, acentenin müvekkilin menfaatlerini koruma borcundan kaynaklanmaktadır (86 Abs. 1 HGB)²²⁹. Acentelik sözleşmesi sırasında mevcut olan sır saklama yükümlülüğü sözleşme sonrası için rekabet yasağı getirmemektedir²³⁰.

3. Sözleşme Sonrası

Hukuki ilişkiler sona erdiğinde kural olarak tarafların hak ve borçları da sona erer. Bu kapsamda yan yükümlülükler de sona erer. Ancak sır saklama

²²³ **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 113. Vekâlet sözleşmesi açısından benzer hususlar için bkz. **Aksoy**, s. 161; Banka sırrı açısından benzer hususlar için bkz. **Kandırалоğlu**, s. 148.

²²⁴ **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 111.

²²⁵ **Kandırалоğlu**, s. 126-127.

²²⁶ **Ströbl**, Albin: Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, 5. Auf., Verlag C.H.Beck, München 2021, §90, N. 4; **Hopt**, §90, N. 1; **Oetker/Busche**, § 90, N. 2.

²²⁷ **Kaya**, *Acentelik*, s. 117; **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 107; **Kayıhan**, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 119.

²²⁸ **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 108.

²²⁹ **Albin**, § 90, N. 3; **Hopt**, §90, N. 1; **Oetker/Busche**, § 90, N. I.

²³⁰ **Can**, s. 51. Alman hukukunda da acentenin sözleşmenin sona ermesinden sonra sır saklama ve müvekkile ait sırlardan haksız olarak yararlanmama yükümlümün sadakat borcunun bir yansıması olarak kabul edilmektedir. **Kaya**, *Acentelik*, s. 117, dpn. 120.

yükümlülüğü gibi bazı yükümlülükler, sözleşmenin sona ermesinden sonra da etkinliğini sürdürür²³¹. BK m. 396/4'de, işverenin haklı menfaatlerinin gerektirdiği hallerde sır saklama yükümlülüğünün akdin sona ermesinden sonra da devam ettiği düzenlenmektedir. Türk hukukunda tacir yardımcılarının tabi olduğu sır saklama yükümlülüğünün tacir yardımcısının tacir ile ilişkisinin sona ermesinden sonra da devam edeceğine ilişkin düzenleme ise mevcut değildir²³². Ancak hukuki ilişkinin niteliği gereği böyle bir sonuç acente açısından da geçerli kabul edilmektedir²³³. Öncelikle acentelik ilişkisi sona erdikten sonra acentenin sözleşme sırasında öğrendiği sırları açıklaması müvekkile ciddi zarar vereceğinden dürüstlüğe aykırı bir davranış arz etmektedir²³⁴. Zira güven temeline dayalı sözleşme devam ederken geçerli olan sadakat ve menfaatleri koruma borcunun uzantısı niteliğindeki sır saklama yükümlülüğü, sözleşme sona erdikten sonra, bilgiler sır niteliğinde olduğu sürece devam etmektedir²³⁵.

Bizzat acentenin gayretleri ile müvekkilin müşteri çevresine kazandırılmış müşterilerden acentelik ilişkisi sona erdikten sonra yararlanıp yararlanılamayacağını değerlendirilmesi gerekir. Bizzat acente tarafından bulunup geçmişte müvekkil ile müşteri ilişkisi içinde bulunan müşterilere ait bilgiler de sır saklama yükümlülüğü kapsamındadır. Acente acentelik ilişkisi sona erdikten sonra bu şekilde kazanılmış olan müşteriler ile kendi amaçları doğrultusunda ticari ilişki içine girebilmelidir. Acentelik ilişkisi sırasında müvekkil tarafından acenteye verilen müşteri listelerinden ise acentenin sözleşme sonrasında yararlanmaması gerekir²³⁶.

Acente ile müvekkil arasındaki ilişkinin esaslı şekilde değişmesi hali istisna olmak üzere sır saklama yükümlülüğü kural olarak zamanaşımına uğramamaktadır. Örneğin, müvekkil faaliyetlerine son vermişse veya müvekkile ait sırları saklamada müvekkilin artık bir menfaati söz konusu değilse, acentenin sır saklama borcu da sona ermiş kabul edilmelidir²³⁷.

²³¹ Oetker/Busche, § 90, N. 1.

²³² Sorkun, s. 41.

²³³ Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 112; Kayıhan, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 118 vd.; Sorkun, s. 41.

²³⁴ Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 112; Sorkun, s. 42.

²³⁵ Başpınar, *Vekilin Özen Borcu*, s. 145; Kayıhan, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 119; Kınacıoğlu, s. 49; Sorkun, s. 41; Meyveci, s. 26; Mutlu, s. 87. Ancak acentelik ilişkisinin sona ermesi ile sır saklama yükümlülüğü acentenin çalışma özgürlüğünü kısıtlamak için kullanılmamalıdır. Burada menfaatler dengesi açısından eski müvekkilin zarar görüp görmediği ve acentenin çalışma özgürlüğü dikkate alınmalıdır. Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 112.

²³⁶ Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 111-112.

²³⁷ Kaya, *Acentelik Hukuku*, s. 107, dpn. 72; Kayıhan, *Acentelik Sözleşmesi*, s. 119.

İsviçre hukukunda acenteye müvekkilce verilen veya acentenin faaliyeti sırasında öğrendiği sırları sözleşmenin sona ermesinden sonra da saklamakla yükümlü olduğu açık şekilde düzenlenmiştir (OR Art. 418d). Ancak bu yükümlülük sözleşme sonrasında gevşemekte ve müvekkilin meşru menfaatini korumak için gerekli olduğu ölçüde var olmaktadır. Bu bağlamda, acente kural olarak edindiği beceri ve deneyimi ekonomik ilerlemesi için kullanabilmekte, ancak öğrendiklerini kullanma hakkını kötüye kullanmamaktadır²³⁸. Alman hukukunda da § 90 HGB ile acentenin acentelik ilişkisi sona erdikten sonra öğrendiği iş ve ticaret sırlarını başkalarına açıklamamakla ve bunlardan yararlanmamakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Hüküm, acentenin sır saklama yükümlülüğünün acentelik sözleşmesinin sona ermesi ile sona ermediğini, bunun ötesine geçtiğini açık şekilde düzenlemektedir²³⁹. Sır saklama yükümlülüğü sırrın saklanması için gerekli olması halinde süre sınırı olmaksızın mevcudiyetini korumaktadır. Ancak sır saklama yükümlülüğü sözleşmenin sona ermesinden sonra genişlememektedir. Zira acente artık müvekkil için çalışmadığından, acentenin yeni ekonomik faaliyetlerinin gereksiz yere kısıtlanamaması gerekmektedir²⁴⁰.

Son olarak sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra edinilen sırlar açısından yükümlülüğü değerlendirmek gerekir. Taraflar arasındaki sözleşme ilişkisi tamamen sona erdikten sonra öğrenilen bilgiler sözleşme ilişkisi kapsamında öğrenilmediğinden acentenin söz konusu sırları saklama yükümlülüğü söz konusu değildir²⁴¹.

SONUÇ

Sır, gizli kalması sahibine menfaat sağlayan, sahibinin başkaları tarafından öğrenilmesini istemediği bilgidir. Sır; ticari sır, iş sırrı, meslek sırrı, müşteri sırrı ve işleme sırrı gibi pek çok türe ayrılmaktadır. Ancak sır türleri arasındaki sınır net değildir.

Ticari yaşamın gereği olarak tacirin bilgilerinin gizli tutulmasında menfaati bulunmaktadır. TTK m. 102-123'te düzenlenen acenteye ilişkin hükümler arasında acentenin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin düzenleme

²³⁸ Böhler, s. 74.

²³⁹ Albin, §90, N. 2. Sır saklama gibi sözleşme sonrasına etki eden yükümlülüklerin mevcudiyetlerinin belirsizliği HGB 1953'de değişiklik yapılmasına sebep olmuştur. Yeni düzenleme ile §90 HGB'de acentenin sözleşme sonrası sır saklama yükümlülüğüne açıklık getirmiştir. Oetker/Busche, § 90, N. 1.

²⁴⁰ Hopt, §90, N. 4, 7.

²⁴¹ Aksoy, s. 161.

mevcut değildir. Ancak düzenlemenin olmaması acentenin sır saklama yükümlülüğüne tabi olmadığı anlamına gelmemektedir. TTK m. 102/2 gereği; Kanun'un acenteye ilişkin kısmında hüküm bulunmaması halinde aracılık eden acentelere simsarlık sözleşmesi hükümleri, sözleşme yapan acentelere komisyon sözleşmesi hükümleri, bunlarda hüküm bulunmayan hallerde vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulanmaktadır. Simsarlık ve komisyonculuk farklı hukuki kurumlar olsalar da hem simsarlık sözleşmesine (TBK m. 520/2) hem de komisyon sözleşmesine (TBK m. 532/2) temelde vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulanmaktadır. Vekâlet sözleşmesinde de vekilin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Özel düzenleme olmasa dahi vekil özen ve sadakat borcunun bir görünümü olarak sır saklama yükümlülüğü altına girmektedir. Bu kapsamda acentenin sır saklama yükümlülüğüne tabi olduğu söylenebilir.

Acentenin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin açık düzenleme bulunmaması doktrinde söz konusu yükümlülüğün bağlantılı olduğu acente borç ve yükümlülükleri konusunda farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu kapsamda TTK'da acentenin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin doğrudan düzenleme "müvekkilin menfaatlerini koruma borcu"nun olduğu söylenebilir (TTK m.109/1). Menfaatleri koruma borcu kapsamına "sadakat borcu" ve "özen borcu" girmektedir. Bu borçlar ise kanunda açık şekilde düzenlenmemiştir. Söz konusu borçlarda sır saklama yükümlülüğü ile bağlantı içerisindedir. Ancak açık düzenleme olması sebebi ile menfaatleri koruma borcunun bu bağlamdaki temel düzenleme olduğu söylenebilir. Sır saklama yükümlülüğü ile bağlantılı diğer düzenlemeler ise acentenin "rekabet etmeme yükümlülüğü", "talimata uygun hareket etme yükümlülüğü", "ücret ile ilgili bilgi alma ve inceleme hakkı" ve haksız rekabet hükümleri kapsamında TTK m. 55/1, c'dir. Sigorta acentelerinin sır saklama yükümlülüğünü açık şekilde düzenleyen SK m. 23/17 hükmü ise bu konudaki en önemli düzenlemedir. Sır saklama yükümlülüğünün sigorta acenteleri özelinde açık şekilde düzenlenmesine rağmen konuya ilişkin tüm acente türlerini kapsayacak şekilde genel bir düzenleme olmaması önemli bir eksikliklerdir.

Doktrinde tacir yardımcılarının sır saklama yükümlülüğüne tabi olduğu kabul edilmektedir. Sır saklama yükümlülüğünün kapsamına giren sırrın türü konusunda ise bir açıklık söz konusu değildir. Bunun en önemli nedeni ticari sır, iş sırrı, müşteri sırrı gibi sır türleri arasındaki ayrımların net olmayışıdır. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken husus sırrın türü değil, bilginin sır niteliği ve müvekkilin bu husustaki menfaatinin korunmasıdır. Bu kabul ise sır kapsamının dar belirlenmesi halinde müvekkilin, geniş belirlenmesi halinde acentenin menfaatlerinin ihlal edilmesine sebep olabilmektedir. Bu

sebeple acentenin saklamakla yükümlü olduğu sırrın türünün kanun koyucu tarafından açık şekilde belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Sır saklama yükümlülüğünde önem arz eden bir diğer husus acentenin sırrı saklayacağı süreye ilişkindir. Acentenin sözleşme görüşmeleri sırasında elde ettiği sırları açıklaması veya kullanması, acentenin sözleşme görüşmelerinden kaynaklanan sorumluluğunu gündeme getirmektedir. Sözleşmenin akdedilmesinden sonra acente, müvekkil menfaatlerini koruma borcu gereği sırrı sözleşme ilişkisi devam ettiği sürece korumakla yükümlüdür. Güven temeline dayalı sözleşme ilişkisi devam ederken geçerli olan sadakat ve menfaatleri koruma borcunun uzantısı niteliğindeki sır saklama yükümlülüğü, sözleşme sona erdikten sonra, bilgiler sır niteliğinde olduğu sürece devam etmektedir. Bu husus İsviçre ve Alman hukukunda açık şekilde düzenlenmiş ve yükümlülük tartışmadan uzak hale getirilmiştir. Zira sözleşme ilişkisinin sona ermesi ile tarafların hak ve borçları da kural olarak sona ermektedir. İlişkinin sona ermesine rağmen sözleşmesel yükümlülüklerin devam etmesi istisnai bir durumdur. İstisnai durumlar ise açık şekilde düzenlemeye ihtiyaç duymaktadır.

KAYNAKÇA

- Akdeniz**, Umut: “Pazarlamacılık Sözleşmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Cilt XVII, Sayı 4, 2013, s. 1-34.
- Akgün**, Evrim: “Sigorta Acentesi ile İlgili Bazı Tespitler”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 153-154, 2017, s. 61-87.
- Akipek Öcal**, Şebnem: Şahsen İfa, Sadakat ve Özen Gösterme (m. 506), In Vekâlet Sözleşmelerinin Kısa Şerhi (Ed: Hakan Tokbaş), Aristo Yayınları, İstanbul 2017.
- Aksoy**, Muhammed Ramazan: Vekâlet Sözleşmesinde Vekilin Sır Saklama Yükümlülüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.
- Antalya**, O. Gökhan: Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt V/1, 1, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.
- Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 28. Bası, Ankara 2022.
- Atabek**, Reşat: “Banka Sırrı”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 11, Sayı 4, Aralık 1982, s. 95-117.
- Avcı**, Ali: Türk Borçlar Kanununda Yüklenicinin Sadakat ve Özen Borcu, TBB Dergisi, Sayı 119, 2015, s. 368-394.
- Ayan**, Özge: Acentenin Denkleştirme Talep Etme Hakkı, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir 2008.
- Aydın**, Sema ve **Kaplan**, H. Ali: “Bağlı Tacir Yardımcılarının Rekabet Yasağı”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XVIII, Sayı 3-4, 2014, s. 165-203.
- Ayhan**, Rıza/**Çağlar**, Hayrettin/**Özdamar**, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 15. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2022.
- Bağrıaçık**, Safiye Nur: Üretim ve İş Sırlarının Korunması (Özellikle Haksız Rekabet Hukuku Açısından), XII Levha, İstanbul 2017.
- Bahar Sayın**, Hediye: “Haksız Rekabet Hukuku Açısından Üretim ve İş Sırrının Hukuka Aykırı Olarak İfşası”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 12, Sayı 136, 2017, s. 36-43.
- Başer Doğan**, Zehra: Türk ve Alman Hukukunda Anonim Şirketlerde Denetçinin Sır Saklama Yükümlülüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.

- Başpınar**, Veysel: “Avukatın Özen Borcu” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XII, Sayı 1-2, 2008, s. 39-62. (*Avukatın Özen Borcu*)
- Başpınar**, Veysel: Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2004. (*Vekilin Özen Borcu*)
- Bilge**, Mehmet Emin: Ticari Sırların Korunması, 2. Bası, Asil Yayın, Ankara 2005.
- Bozer**, Ali/**Göle**, Celal: Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2021.
- Bozkurt**, Tamer: Türk Hukukunda ve Uygulamada Tellâllık, Yetkin Yayınevi, Ankara 2007.
- Bühler**, Theodor: Der Agenturvertrag, Art. 418a-418v OR Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Kommentar zur 1. und 2. Abteilung (Art. 1-529 OR) (Hrsg: Peter Gauch, Lörg Schmid). Schulhess Juristische Medien AG: Zürich 2000.
- Can**, Ozan: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na göre Acentelikte Rekabet Yasağı Anlaşması, Turhan Kitapevi, Ankara 2011.
- Ceylan**, Ebru: “Hizmet Sözleşmeleri” In Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Ed: Turgut Öz), Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 395-489.
- Çiftcioğlu**, Cengiz Topel: Sırrın Korunması Boyutuyla Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrının Açıklanması Suçu, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- Deniz Çakmalı**, Hande: Alım veya Satım Konusunda Komisyon Sözleşmesi. Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.
- Doğanay**, Zahit M.: Franchise Sözleşmesinde Denkleştirme Talebi, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Doğancı**, Doğa Ekrem: “Vekâlet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Benzer Hukuki İlişkiler ile Karşılaştırılması”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, 2014, s. 95-131.
- Domaniç**, Hayri/**Ulusoy**, Erol: Ticaret Hukukunun Genel Esasları, 5. Baskı, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2007.
- Dönmez**, Onur: Acente Sözleşmelerinden Doğan Hak ve Borçlar, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

- Ekinci**, Akın: “Bankacılık Mevzuatı Kapsamında Banka ve Müşteri Sırı”, Bankacılar Dergisi, Sayı 63, 2007, s. 51-70.
- Engin**, B. İlkay/**Atamer**, Yeşim M.: Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, 9. Bası, XII Levha, İstanbul 2022.
- Erdem**, Ercüment: Rekabet Hukuku Açısından Birleşme ve Devralmalarda (Yoğunlaşmalarda) Yan Sınırlamalar”, Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları, Rekabet Kurumu, Ankara 2004, 115-156.
- Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018. (*Genel Hükümler*)
- Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 6. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018. (*Özel Hükümler*)
- Ersoy**, Fevzi Alperen: Haksız Rekabet Hukukunda Başkalarının İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma, Özyeğin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022.
- Gautschi**, Georg: BK-Berner Kommentar, (Hrsg: Arthur Meier-Hayoz) Stämpfli Verlag AG, Zürich 1964.
- Güçlü**, Hamide Merve: İşçiyi Sadakat Borcuna Aykırı Davranmaya Yönelmenin İş Hukuku ve Haksız Rekabet Hukuku Bakımından Sonuçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Göksoy**, Yaşar Can: “6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Acentenin Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Anlaşması”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Özel Sayı, 2010, s. 895-943.
- Gümüş**, Mustafa Alper: Türk ve İsviçre Hukukunda Vekilin Özen Borcu, Beta Yayınevi, İstanbul 2001.
- Günay**, E. Deniz/**Günay**, G. Engin: “Türk Ticaret Kanunu ve Karşılaştırmalı Hukukta Acentenin Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Anlaşması”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 131-132, Temmuz 2015, s. 145-181.
- Gürbüz Usluel**, Aslı E.: Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticarî Sırrın Korunması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.
- Gürsel**, İlke: İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Doktora Programı, İzmir 2016.

- Helvacı**, Serap: Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar (MK m. 24/a fıkra 1/İMK md. 28a fıkra I), Beta Yayınları, İstanbul 2001.
- Hopt**, Klaus/**Kumpan**, Christoph/**Leyens**, C. Patrick/**Merkt**, Hanno/**Roth**, Markus: Handelsgesetzbuch, 42 Auflage, C.H.Beck 2023.
- Kandırhaloğlu**, Pınar Çağla: Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü, 1. Baskı, XII Levha Yayınevi, İstanbul 2011.
- Kaplan**, İbrahim: Ticari Sır, Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Kavramları, Prof. Dr. Rıza Ayhan'a Armağan C. I, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 277-301.
- Karaahmetoğlu**, Atanur: "İş Sırrı ve Ticari Sır Bağlamında Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Rekabet Yasağına Aykırılıktan Doğan Sorumluluğu", Prof. Dr. M. Fatih Uşan'a Dekanlıkta 10. Yıl Anısına Teşekkür Armağanı, YBHD, Sayı 2, 2022, s. 1293-1334.
- Karasu**, Rauf: Acentenin Ücreti ile İlgili Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2013, s. 61-74. (*Acente*)
- Karasu**, Rauf: "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı", BATİDER, Cilt XXIII, Sayı 2, 2005, s. 73-116. (*Tasarı*)
- Karaege**, Özge: Acentenin Ücret Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- Karayalçın**, Yaşar: Ticaret Hukuku Dersleri I. Giriş -Ticari İşletme, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1957.
- Karshoğlu**, Hasan: Ticari Sırrın Kapsamı Hukuki Niteliği ve Haksız Rekabet Hukuku Kapsamında Korunması, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Kaya**, Arslan: "4982 Sayılı Kanun Kapsamında Bilgi Edinme Hakkının Sınırlarından Olan Ticari Sır ve Fikir ve Sanat Eserleri", Türkiye Barolar Birliği Bilgi Edinme Hakkı Paneli, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 2004, s. 127-141. (*Ticari Sır*)
- Kaya**, Arslan: Ticaret Kanunu Şerhi I. Kitap Ticari İşletme Yedinci Kısım Acentelik (TTK m. 102-123), 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2016. (*Acentelik*)
- Kaya**, İlknur: Banka Hukukunda Müşteri Sırrını Saklama Yükümlülüğü (Fransız İsviçre ve Türk Hukukunda), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Tezi, Eskişehir 2019. (*Müşteri Sırrı*)

- Kaya**, Mustafa İsmail: Acentelik Hukuku, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022. (*Acentelik Hukuku*)
- Kaya**, Nazire: “Acentenin Sözleşme Süresince ve Sözleşmeden Sonraki Rekabet Yasağı”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 9, Sayı 96, 2014, s. 42-52. (*Rekabet Yasağı*)
- Kayihan**, Şaban: Ticari İşletme Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021. (*İşletme*)
- Kayihan**, Şaban: “Yeni Düzenlemeler Işığında Türk Hukukunda Sigorta Acenteleri”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 3, Sayı 27, 2008, s. 43-60. (*Sigorta*)
- Kayihan**, Şaban: Türk Ticaret Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu Işığında Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018. (*Acentelik Sözleşmesi*)
- Kırca**, İsmail: Ticari Mümessillik, Yetkin Yayınevi, Ankara 1996.
- Kınacıoğlu**, Naci: Acente ve Acentelik Sözleşmesi, Yeni Desen Matbaası, Ankara 1963.
- Koç**, Mehmet: Türk ve Avrupa Birliği Hukuku’nda Acentenin Denkleştirme İstemi (Portföy Tazminatı), Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.
- Meyveci**, Kıvılcım Eda: Acentelik Sözleşmesinden Doğan Hak ve Mükellefiyetler, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
- Mutlu**, Arif Koray: Acentelik Sözleşmesinde Tarafların Hakları ve Borçları, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2012.
- Narbay**, Şafak/Güllüce, Muhammet Ali: “Türk Hukukunda Sigorta Acenteleri”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, 2016, s. 1963-2007.
- Nomer**, N. Fusun: Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, Beta Yayınevi, İstanbul 1999.
- Nomer Ertan**, N. Fusun: Haksız Rekabet Hukuku, XII Levha, İstanbul 2016. (*Haksız Rekabet*)
- Oetker**, Hartmut (Hrsg): Handlungsbuch Kommentar, 7. Auflage, C.H.Beck 2021.
- Oyal**, Ahmet Batuhan: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taşıma İşleri Komisyoncusu, XII Levha, İstanbul 2023.

- Özdemir**, Hayrunnisa: “Eser Sözleşmesi” In Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Ed: Turgut Öz), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 491-649.
- Özkan Koç**, Sema D.: İşçinin Sır Saklama Yükümlülüğü. Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Poroy**, Reha/**Yasaman**, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, 19. Bası, Seçkin Kitapevi, İstanbul 2022.
- Saatcioğlu**, Onur Can: Kanunlar İhtilafı Hukukunda Ticari Sırların İhlali. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı, Ankara 2017.
- Saraç**, Tahir: “6102 Sayılı Ticaret Kanununun Acentelik İlişkisinde İnhisar Hakkı ve Rekabet Yasağı Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 61, Sayı 2, 2012, s. 711-748.
- Seçer**, Öz: Alım Satım Komisyonculuğu Sözleşmesi, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.
- Seçer**, Tuğçem: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Vekilin Vekâlet Sözleşmesi Kapsamında Sır Saklama Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün Ticari Sır Bakımından Değerlendirilmesi, Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 2022, s. 152-169. (*Sır Saklama*)
- Soyer**, M. Polat: Rekabet Yasağı Sözleşmesi (BK md. 348-352), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dön. Ser. Yayınları, Ankara 1994.
- Ströbl**, Albin: Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, 5. Auf., Verlag C.H.Beck, München 2021.
- Sulu**, Muhammed: Ticari Sırların Korunması, 3. Baskı, XII Levha, İstanbul 2020.
- Süzek**, Sarper: İş Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul 2018.
- Şener**, Oruç Hami: İşletme Hukuku Ders Kitabı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016. (*İşletme*)
- Şener**, Oruç Hami: Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi. Adalet Yayınevi, Ankara 2015. (*Ticari Temsilci*)
- Tekin**, Ufuk: Acentenin Ücret Hakkı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2018.
- Topuz**, Murat: “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Pazarlamacılık Sözleşmesi (TBK m. 448-460)”, MÜHF - HAD, Cilt 19, Sayı 1, 2013, s. 293-356.

- Tuncay**, Aziz Can: “İşçinin Sadakat (Bağlılık) Yükümlülüğü”, Prof. Dr. Hayri Domanıç’e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt II, Beta Yayınevi, İstanbul 2011, s. 1043-1085.
- Turanboy**, Asuman: “Ticari Sır”, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Turhan Yayınevi, Ankara 2006, s. 348-369.
- Uşan**, M. Fatih: İş Hukukunda İş Sırrının Korunması (Sır Saklama ve Rekabet Yasağı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.
- Ülgen**, Hüseyin/**Helvacı**, Mehmet/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, N. Füsün: Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, Vedat Kitapevi, İstanbul 2019.
- Yaprak**, Işıl: İş Sırrının Korunması ve Rekabet Yasağı Sözleşmesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Yasaman**, Hamdi: Haksız Rekabet ve Rekabet Yasağı, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023.
- Yavuz**, Cevdet/**Acar**, Faruk/**Özen**, Burak: Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, 15. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Yazıcıoğlu**, Emine: Sigorta Aracıları Hukuku I, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010.
- Yeşiltepe**, Salih Önder: “Ticari Sır-İş Sırrı” Doç Dr. Mehmet Somer’e Armağan, Beta Yayınevi, İstanbul 2006 s. 403-422.
- Yılmaz**, Asuman: Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Acentelik İlişkilerinde Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Antlaşması ve Rekabet Yasağına Uyması Karşılığında Acenteye Ödenmesi Gereken Bedel, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, 2011, s. 309-342.
- Yolal**, Oğuz: Ticari Vekil, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.
- Zengin**, İbrahim Çağrı: Pazarlamacılık Sözleşmesi, XII Levha Yayınevi, İstanbul 2013.

<https://karararama.yargitay.gov.tr>

<https://sozluk.gov.tr/>